

Kalendarium wydarzeń 2021

Europa i Ameryka Północna

5 stycznia – Kandydaci Partii Demokratycznej Jon Ossoff i Raphael Warnock zwyciężyli w wyborczym *run-offie* w dwóch okręgach stanu Georgia, zapewniając swojej partii większość w Senacie (50 mandatów przy decydującym głosie wiceprezidenta).

6 stycznia – Kongres zatwierdził ważność wyboru Joeego Bidena na prezydenta USA. Przed głosowaniami w Waszyngtonie odbyła się zakrojona na dużą skalę manifestacja poparcia dla ustępującej głowy państwa. Podżegany przez Trumpa oskarżającego przeciwników o fałszerstwa wyborcze tłum wdarł się do pomieszczeń Kapitolu i dokonał tam licznych aktów wandalizmu. Doszło do starć z policją i siłami porządkowymi. Śmierć poniosło pięć osób. W celu powstrzymania eskalacji przemocy największe portale społecznościowe, w tym Facebook i Twitter, zawiesiły konta Donalda Trumpa. W akcie dezaprobaty rezygnację złożyło wielu urzędników prezydenckiej administracji. 13 stycznia Izba Reprezentantów po raz drugi postawiła Donalda Trumpa w stan oskarżenia (*impeachment*) pod zarzutem podżegania do powstania przeciwko konstytucyjnym organom państwa. Miesiąc później Senat uniewinnił go od zarzutów – większość głosująca za uznaniem za winnego (57:43) była zbyt mała w stosunku do wymaganych 2/3 głosów.

12 stycznia – Premier Estonii Jüri Ratas podał się do dymisji w związku z podejrzeniami o korupcję w Partii Centrum. 26 stycznia nowym premierem została liderka liberalnej Estońskiej Partii Reform Kaja Kallas, stając na czele rządu koalicyjnego z Partią Centrum.

13 stycznia – Były premier Włoch Matteo Renzi, lider niewielkiej koalicyjnej partii Italia Viva, poinformował o wycofaniu jej poparcia dla rządu Giuseppe Conte, co poskutkowało utratą parlamentarnej większości. W związku z tym 26 stycznia Conte ogłosił swoją dymisję, a prezydent Sergio Mattarella powierzył byłemu prezesowi Europejskiego Banku Centralnego Mariowi

Draghiemu misję utworzenia wielopartyjnego rządu technicznego. Z poparciem czterech największych włoskich partii (Ruchu Pięciu Gwiazd, Legi, Partii Demokratycznej i Forza Italia) Draghi został 13 lutego zaprzysiężony jako nowy premier.

17 stycznia – Lider rosyjskiej opozycji Aleksiej Nawalny powrócił do Rosji po zakończeniu leczenia w Niemczech. Jeszcze na moskiewskim lotnisku został zatrzymany i osadzony na trzy miesiące w areszcie pod zarzutem rzekomych malwersacji finansowych. 23 stycznia w ok. stu rosyjskich miastach odbyły się masowe demonstracje w jego obronie, tłumione przez oddziały policji i wojsk wewnętrznych. 2 lutego sąd w Moskwie podjął decyzję o zamianie kary wymierzonej Nawalnemu w 2014 r. (też za rzekome oszustwa finansowe) z zawieszoną na bezwzględne pozbawienie wolności (na 2 lata i 8 miesięcy kolonii karnej).

24 stycznia – Prezydent Marcelo Rebelo de Sousa, związany z centrową Partią Socjaldemokratyczną, uzyskał reelekcję w I turze wyborów prezydenckich w Portugalii.

8 lutego – Portal Krym.Realii, lokalna odnoga Radia Wolna Europa, poinformował o ogromnej skali kryzysu wodnego na Półwyspie Krymskim – kurczących się zasobach wody pitnej i reglamentacji dostępu do niej.

14 lutego – Wybory parlamentarne w Kosowie po raz pierwszy wygrała, zdobywając ponad 40% głosów, lewicowa partia Vetëvendosje („Samostanowienie”). Na czele rządu stworzonego przez zwycięskie ugrupowanie i kilka mniejszych partii (w tym reprezentujących mniejszości narodowe) stanął Albin Kurti. Do priorytetów swojej polityki Kurti zaliczył integrację z UE oraz normalizację relacji z Serbią.

1 marca – Prezydent Francji w latach 2007–2012 Nicolas Sarkozy został skazany na trzy lata więzienia (w tym dwa w zawieszeniu) za korupcję i nadużycie władzy. W 2014 r. zaproponował jednemu z sędziów sądu apelacyjnego, zajmujących się sprawą nielegalnego finansowania jego kampanii wyborczej z 2007 r., wysokie stanowisko w zamian za bezprawne udzielenie dostępu do poufnych informacji ze śledztwa. 30 września Sarkozy został też uznany za winnego nielegalnego finansowania kampanii wyborczej.

3 marca – Rządząca Węgrami partia Fidesz, zawieszona w pracach członka Europejskiej Partii Ludowej od marca 2019 r., poinformowała o opuszczeniu szeregów frakcji.

5 marca – W reakcji na oskarżenia o czyny korupcyjne i nadużycie władzy Stany Zjednoczone nałożyły na jednego z najbardziej wpływowych ukraińskich oligarchów Ihora Kołomojskiego sankcje obejmujące m.in. zakaz wjazdu do USA.

11 marca – Prezydent Joe Biden podpisał przegłosowany przez Kongres pakiet stymulacyjny dla amerykańskiej gospodarki, obejmujący subsydia rządowe w wysokości ok. 1,9 bln USD, co stanowiło największą tego typu inicjatywę w historii USA.

17 marca – Rządząca Holandią od dekady centrowo-liberalna Partia Ludowa na rzecz Wolności i Demokracji (VVD) premiera Marka Rutte zwyciężyła w trzecich z rzędu wyborach parlamentarnych, w rezultacie czego koalicja rządowa utrzymała władzę (mimo ogłoszenia 15 stycznia dymisji rządu w wyniku ujawnienia procederu bezpodstawnego oskarżania obywateli Holandii o oszustwa podatkowe w związku z pobieranymi zasiłkami na dzieci).

25 marca – Odbył się szczyt Rady Europejskiej w formule wideokonferencji, z udziałem prezydenta USA Joego Bidena. Tematem rozmów były perspektywy współpracy na linii UE-USA.

30 marca – Premier Słowacji Igor Matovič podał się do dymisji w rezultacie kryzysu koalicyjnego spowodowanego zakupem rosyjskiej szczepionki na COVID-19 o kwestionowanej skuteczności – Sputnik V. 1 kwietnia nowym szefem rządu został dotychczasowy minister finansów Eduard Heger, a Matovič objął ów resort.

1 kwietnia – W Budapeszcie odbyło się spotkanie Mateusza Morawieckiego (Prawo i Sprawiedliwość) z Viktorem Orbánem (Fidesz) oraz przywódcą włoskiej partii Lega i byłym wicepremierem Matteo Salvinim. Tematem była współpraca ich ugrupowań w ramach wspólnego nacjonalistycznego i eurosceptycznego bloku, w tym na poziomie Parlamentu Europejskiego. 2 lipca PiS, wraz z innymi partiami antyeuropejskiej prawicy – m.in. włoskimi Legą i Fratelli d'Italia, Fideszem, francuskim Zjednoczeniem Narodowym, Alternatywą dla Niemiec, Wolnościową Partią Austrii i hiszpańskim Vox – podpisało deklarację krytykującą UE i wzywającą do reform tej struktury w duchu państwocentrycznym. 4 grudnia zaś w Warszawie odbył się kolejny szczyt takich ugrupowań, z udziałem (oprócz czołowych polityków PiS) Orbána, Marine Le Pen oraz m.in. liderów Vox, estońskiej EKRE oraz partii Interes Flamandzki.

4 kwietnia – Rządząca centroprawicowa partia GERB premiera Bojko Borisowa wygrała wybory parlamentarne w Bułgarii. Jednak ani jej, ani innym ugrupowaniom nie udało się utworzenie opartego na większości parlamentarnej rządu, w związku z czym prezydent Rumen Radew ogłosił przeprowadzenie 11 lipca przyspieszonych wyborów, a jako tymczasowego szefa rządu wskazał swojego współpracownika – gen. Stefana Janewa. W tym drugim głosowaniu wygrało populistyczne ugrupowanie muzyka rockowego Slaviego Trifonowa „Jest taki naród” (ITN). Proces formowania rządu znów

nie przyniósł rezultatu, w związku z czym Radew wyznaczył kolejne wybory na 14 listopada, wraz z pierwszą turą wyborów prezydenckich (wygranych ostatecznie przez urzędującą głowę państwa). W trzecim głosowaniu największe poparcie uzyskała ustanowiona kilka tygodni wcześniej centrowa partia „Kontynuujemy Zmianę” (założona przez dwóch ministrów rządu tymczasowego Janewa, powiązanych z prezydentem). 13 grudnia lider zwycięskiego ugrupowania Kiril Petkow stanął na czele rządu z poparciem postkomunistycznej Bułgarskiej Partii Socjalistycznej, ITN oraz centrowej Demokratycznej Bułgarii, otrzymawszy wotum zaufania od Zgromadzenia Narodowego.

8 kwietnia – Wzrost napięć na linii frontu we wschodniej Ukrainie. Wspierani przez Rosję rebelianci w ciągu doby dokonali kilku ataków na oddziały ukraińskie, łamiąc tym samym porozumienie o zawieszeniu broni. Towarzyszyła temu demonstracja siły w postaci rozmieszczenia po rosyjskiej stronie granicy ponad 100 tys. żołnierzy. W walkach do końca roku zginęło ponad 100 osób.

15 kwietnia – Stany Zjednoczone ogłosiły nałożenie sankcji na Rosję w reakcji na działalność w cyberprzestrzeni powiązanych z Kremlm grup, obliczoną na ingerencję w wybory prezydenckie w 2020 r., oraz cyberataki na amerykańskie systemy teleinformatyczne (za pomocą infrastruktury firmy SolarWinds). Do tych restrykcji należały m.in. zakaz obrotu obligacjami USA przez rosyjskie instytucje finansowe, sankcje personalne wobec 32 osób powiązanych z rzeczoną procedurą oraz wydalenie dziesięciu dyplomatów. W akcie poparcia działań USA także Polska uznała trzech rosyjskich przedstawicieli dyplomatycznych za *persona non grata*. Dzień później Rosja wydalila dziesięciu amerykańskich i trzech polskich dyplomatów.

17 kwietnia – Premier Czech Andrej Babiš poinformował o odnalezieniu przez policję i służby specjalne dowodów wywołania przez jednostki rosyjskiego wywiadu wojskowego (GRU) w 2014 r. eksplozji składu amunicji w miejscowości Vrbětice, w wyniku której zginęły dwie osoby. Składowana broń miała trafić do walczących w Donbasie wojsk ukraińskich. W odpowiedzi Czechy zdecydowały o wydaleniu 18 rosyjskich dyplomatów (zidentyfikowanych jako przedstawiciele wywiadu), a 20 kwietnia zaapelowały do państw NATO i UE o solidarne wydalenie rosyjskich dyplomatów. Na apel odpowiedziały Słowacja oraz państwa bałtyckie. 22 kwietnia Praga wydała kolejne 60 osób spośród rosyjskich dyplomatów i personelu ambasady.

25 kwietnia – Rządząca od ośmiu lat Socjalistyczna Partia Albanii premiera Ediego Ramy wygrała wybory, zapewniając sobie samodzielną większość w jednoizbowym parlamencie.

1 maja – Weszła w życie podpisana w grudniu 2020 r. umowa regulująca relacje Wielkiej Brytanii z Unią Europejską po brexicie.

5 maja – Unia Europejska, w ramach porozumienia zawartego przez przedstawicieli Rady UE i Parlamentu Europejskiego, zobowiązała się do zwiększenia celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. z 40 do 55%. W lipcu Komisja zaproponowała pakiet służących temu regulacji (*Fit for 55*) dotyczących m.in. bezemisyjnego transportu, OZE i opłat za emisje.

6 maja – Eskalacja sporu o prawa połowowe wokół wyspy Jersey (brytyjskie terytorium zależne). W następstwie brexitu uprawnienia te zostały znacząco ograniczone dla francuskich rybaków. W proteście część z nich zablokowała kilkudziesięcioma kutrami wody głównego portu wyspy – Saint Helier. W odpowiedzi Wielka Brytania wysłała w okolice wyspy dwa okręty patrolowe, co następnie uczyniła też Francja. Komisja Europejska ogłosiła, że wprowadzone ograniczenia są sprzeczne z podpisaną w grudniu 2020 r. z Wielką Brytanią umową o stosunkach handlowych.

19 maja – Stany Zjednoczone zawiesiły egzekwowanie sankcji nałożonych na niektóre niemieckie spółki zaangażowane w projekt budowy gazociągu Nord Stream 2, pozostawiając w mocy te dotyczące podmiotów rosyjskich.

23 maja – Polski samolot rejsowy zmuszony do lądowania awaryjnego w Mińsku na podstawie fałszywego komunikatu o ładunku bombowym na jego pokładzie. Umożliwiło to białoruskim służbom aresztowanie znajdującego się w nim opozycyjnego blogera Ramana Protasiewicza. 25 maja Rada Europejska na szczycie w Brukseli potępiła ten akt i zdecydowała o nałożeniu na Białoruś sankcji, m.in. zamknięciu przestrzeni powietrznej UE dla białoruskich samolotów oraz zamrożeniu unijnego pakietu inwestycyjnego dla Mińska. Działania Białorusi potępił również prezydent Biden. Wiele linii lotniczych zawiesiło przeloty przez jej terytorium powietrzne.

26 maja – Szwajcaria i Unia Europejska bez rezultatu zakończyły trwające siedem lat negocjacje umowy regulującej kluczowe aspekty relacji wzajemnych (w tym gospodarczych). Szczególnie problematyczne okazały się swoboda przemieszczania się i pobytu, polityka wyrównywania szans dla przedsiębiorców oraz zasady państwowego subsydiowania przedsiębiorstw.

31 maja – Agencja duńskiego rządu ds. ochrony środowiska cofnęła zgodę na budowę gazociągu Baltic Pipe i nakazała wstrzymanie prowadzonych w tym kierunku prac. Kilkanaście dni później organ ten zgodził się jednak warunkowo na ich kontynuację w nieco ograniczonym zakresie.

1 czerwca – Rozpoczął działalność Urząd Prokuratury Europejskiej (EPPO) powołany w celu prowadzenia postępowań i oskarżania osób podejrzanych o nadużycia, korupcję, pranie brudnych pieniędzy i wyłudzenia podatku VAT obciążające budżet UE. Na jego czele stanęła, jako Europejska Prokurator Generalna, Rumunka Laura Corduța Kövesi. Do inicjatywy przystąpiły 22 państwa UE (m.in. bez Polski i Węgier).

9 czerwca – Szef KPRM Michał Dworczyk poinformował o cyberataku na swoją prywatną skrzynkę poczty elektronicznej, wykorzystywaną w celach służbowych. Niedługo później treść części maili została opublikowana za pomocą rosyjskiego komunikatora Telegram. Od tamtej pory pojawiały się tam liczne informacje dotyczące istotnych spraw polityki państwa, wysyłane z prywatnych kont mailowych, w tym adresowane do i przez premiera Mateusza Morawieckiego. 18 czerwca Jarosław Kaczyński, jako wicepremier ds. bezpieczeństwa, w swoim oświadczeniu ogłosił, że atak przeprowadzono z terytorium Rosji. W listopadzie jedna z firm analitycznych przypisała sprawstwo grupie hakerów powiązanej z białoruskim rządem.

11 czerwca – Premier Francji w latach 2007–2012 François Fillon został członkiem zarządu rosyjskiej państwowej spółki Zarubezhneft, zajmującej się eksploatacją złóż surowców energetycznych poza terytorium Rosji. W marcu była szefowa MSZ Austrii Karin Kneissl weszła z kolei w skład rady dyrektorów rosyjskiego petrochemicznego giganta – Rosniefti.

11 czerwca – *The New York Times* poinformował, że w latach 2017–2018 przedstawiciele administracji prezydenta Donalda Trumpa pozyskali od koncernu Apple dane komórkowe umożliwiające wgląd w aktywność części polityków Partii Demokratycznej (zasiadających w Komisji Wywiadu w Izbie Reprezentantów) oraz ich rodzin.

14 czerwca – Odbył się szczyt NATO w Brukseli. W konkluzjach znalazły się m.in.: plany zwiększania nakładów na zdolności wojskowe Sojuszu (w szczególności w wymiarze jakościowym, jako jeden z wniosków inicjatywy NATO 2030 służącej wyznaczeniu nowych priorytetów strategicznych i politycznych ram działania, w tym opracowaniu nowej strategii); podkreślenie znaczenia zagrożeń związanych z agresywną polityką Rosji (w tym m.in. poparcie dla integralności terytorialnej Ukrainy, Gruzji i Mołdawii, na których terytorium Rosja podsycza tzw. zamrożone konflikty) i z rozbudową potencjału militarnego Chin, w tym nuklearnego (ich politykę uznano za wyzwanie o charakterze systemowym); oraz wezwanie Białorusi do respektowania prawa międzynarodowego i praw człowieka (także wobec mniejszości polskiej).

15 czerwca – Unia Europejska i USA podpisały porozumienie kończące trwający od kilkunastu lat spór o niedozwoloną pomoc publiczną dla spółek branży lotniczej – Airbusa i Boeinga. W myśl ustaleń wycofane miały zostać obustronne cła odwetowe.

16 czerwca – W Genewie odbył się dwustronny szczyt z udziałem prezydentów USA i Rosji – Joeego Bidena i Władimira Putina. Do tematów rozmów należały m.in. cyberbezpieczeństwo i ingerencja w wybory, przestrzeganie praw człowieka (np. w kontekście uwięzienia Aleksieja Nawalnego) oraz

konflikt we wschodniej Ukrainie. Oba państwom udało się przyjąć wspólną deklarację, w której wskazano potencjalne płaszczyzny współpracy, w tym dialog w zakresie kontroli zbrojeń i cyberbezpieczeństwa. Zdecydowano także o powrocie na obie placówki ambasadorów, wezwanych kilka miesięcy wcześniej do swoich krajów w związku ze sporem wokół rosyjskiej ingerencji w amerykańskie wybory.

23 czerwca – Rosja przeprowadziła prowokację w postaci ostrzału ostrzegawczego w związku z rzekomym nieautoryzowanym wpłynięciem brytyjskiego niszczyciela HMS Defender na rosyjskie wody terytorialne na Morzu Czarnym. Wielka Brytania w odpowiedzi zapewniła, że okręt znajdował się wówczas w przestrzeni morskiej Ukrainy.

28 czerwca – Białoruś w odpowiedzi na zaostrzenie unijnych sankcji wycofała się z porozumienia o readmisji migrantów zawartego z UE. W następstwie działań Mińska (ułatwienia procedury wizowej i promowania wyjazdów „turystycznych” – tzw. operacja „Śluza”) w kolejnych tygodniach na terytorium Litwy przedostało się kilka tysięcy osób (głównie z Iraku, Afganistanu i państw Afryki). Duże grupy migrantów próbowały również przedrzeć się do Polski – początkowo w rejonie miejscowości Usnary Górny, a później także w innych lokalizacjach przy granicy z Białorusią. W reakcji na kryzys Polska, Litwa i Łotwa wprowadziły miejscowo na pewien czas stan wyjątkowy. 8 listopada grupa ponad 4 tys. migrantów dokonała próby przedostania się przez przejście graniczne w Kuźnicy (które w związku z tym zamknięto). Zaniepokojenie przebiegiem kryzysu wyraziły UE, NATO i USA oraz Wysoka Komisarz NZ ds. Praw Człowieka. Był on również przedmiotem dyskusji RB ONZ. Do końca roku liczba prób nielegalnego przekroczenia granicy polsko-białoruskiej wyniosła prawie 40 tys. Ponadto trudna sytuacja humanitarna migrantów przyczyniła się do śmierci co najmniej kilkunastu spośród nich.

2 lipca – Nowa strategia bezpieczeństwa narodowego Rosji została zatwierdzona przez prezydenta Putina. Jako główne zagrożenie dokument definiuje różne sfery działań Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników, za kluczowych partnerów zaś uznaje Chiny i Indie.

11 lipca – Liberalna, proeuropejska Partia Działania i Solidarności prezydent Mai Sandu wygrała przedterminowe wybory parlamentarne w Mołdawii, zdobywając ponad połowę spośród wszystkich oddanych głosów. Na czele nowo utworzonego rządu stanęła Natalia Gavrilița.

15 lipca – Dziennik *The Guardian* ujawnił treść dokumentów dla Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, wskazujących na zainicjowanie i prowadzenie przez Rosję szeroko zakrojonej, skoordynowanej akcji służb specjalnych w celu umożliwienia Donaldowi Trumpowi zwycięstwa w wyborach prezydenckich w 2016 r.

20 lipca – Prezydent nieuznawanej Republiki Cypru Północnego Ersin Tatar ogłosił częściowe otwarcie Waroszy (dzielnicy miasta Famagusta) dla osób chcących się tam osiedlić, co zostało zakazane przez RB ONZ w rezolucjach nr 550/1984 i 729/1992. Decyzja ta spotkała się ze sprzeciwem RB ONZ i UE, a władze Cypru zapowiedziały odebranie paszportów członkom rządu nieuznawanej republiki.

21 lipca – Stany Zjednoczone i Niemcy ogłosiły zawarcie porozumienia o warunkach finalizacji budowy gazociągu Nord Stream 2. W zamian za zgodę na dokończenie projektu Niemcy zobowiązały się do akcji odwetowej (nałożenia sankcji) w razie wykorzystania instalacji przeciwko Ukrainie i pozostałym państwom regionu, inwestycji w projekty z zakresu energetyki realizowane przez Ukrainę i Unię Europejską oraz udzielenia wsparcia dla inicjatywy Trójmorza. Decyzja spotkała się z krytyką ze strony ukraińskiej i polskiej. 10 września władze Gazpromu ogłosiły ukończenie budowy gazociągu.

29 lipca – W odpowiedzi na przedłużający się proces akcesyjny do UE Albania, Macedonia Północna i Serbia utworzyły inicjatywę „Otwarte Bałkany” służącą m.in. ustanowieniu strefy swobodnego przepływu osób i dóbr między tymi państwami, w tym ujednoliceniu dostępu do rynku pracy i wymagań w zakresie inwestycji.

14 sierpnia – Chargé d'affaires ambasady Izraela w Polsce, kierująca placówką Tal Ben-Ari Yaalon, została wezwana przez izraelskie władze do jej bezterminowego opuszczenia w reakcji na nowelizację kodeksu postępowania administracyjnego utrudniającą, w związku z wcześniejszymi nadużyciami, restytucję mienia znacjonalizowanego przez Polskę po II wojnie światowej – przez niemożność uchylecia decyzji administracyjnych po upływie 10 lat od ich podjęcia, niezależnie od statusu prawnego, i umorzenie wszystkich tego typu postępowań po upływie 30 lat.

15 sierpnia – Gubernator generalna Kanady Mary Simon rozwiązała Izbę Gmin na wniosek premiera Justina Trudeau. Przedterminowe wybory przeprowadzono 20 września. Podobnie jak w 2019 r. rządząca Liberalna Partia Kanady zdobyła najwięcej mandatów do Izby Gmin, mimo że sumarycznie otrzymała nieco niższe poparcie niż Konserwatywna Partia Kanady.

23 sierpnia – Zainaugurowała działalność Platforma Krymska – ukraińska inicjatywa dyplomatyczna zrzeszająca 42 państwa i cztery organizacje międzynarodowe, ukierunkowana na doprowadzenie do zakończenia rosyjskiej okupacji Krymu oraz poprawę sytuacji ludności na półwyspie.

28 sierpnia – Rosyjskie ministerstwo obrony poinformowało o utworzeniu wraz z Białorusią centrum szkoleniowego dla wojsk lotniczych i raketowych w Grodnie, nieopodal polsko-białoruskiej granicy, w którym stacjonować

mają, oprócz rosyjskich żołnierzy, rakiety przeciwlotnicze i myśliwce wielozadaniowe Su-30.

31 sierpnia – Estoński parlament wybrał Alara Karisa, byłego rektora Uniwersytetu w Tartu i generalnego audytora Estonii, na stanowisko prezydenta państwa.

2 września – Komisja Europejska wstrzymała wypłatę środków dla Polski w ramach Funduszu Odbudowy (57 mld euro) w związku z wątpliwościami dotyczącymi praworządności, przestrzegania prawa UE i wolności mediów. W lipcu podobną decyzję podjęto wobec Węgier.

2 września – Rosja odmówiła przedłużenia wygasającego 30 września mandatu misji obserwacyjnej OBWE w rejonie granicy rosyjsko-ukraińskiej (na przejściach w miejscowościach Donieck i Gukowo w obwodzie rostowskim), w związku z czym została ona zakończona.

10–16 września – Rosja i Białoruś przeprowadziły manewry „Zapad-2021” wokół wschodniej flanki NATO. Według informacji organizatorów uczestniczyło w nich 200 tys. żołnierzy.

13 września – Partia Pracy zdobyła najwięcej mandatów w wyborach parlamentarnych w Norwegii, pokonując rządzącą od ośmiu lat Partię Konserwatywną premier Erny Solberg. W październiku nowym szefem rządu (mniejszościowego, utworzonego wraz z Partią Centrum) został lider Partii Pracy Jonas Gahr Støre – były minister spraw zagranicznych i zdrowia.

17–19 września – Przeprowadzono wybory do rosyjskiej Dumy. Oficjalnie ogłoszone wyniki wskazały zwycięstwo rządzącej partii Jedna Rosja z poparciem rządu prawie 50% (choć w przedwyborczych sondażach niezależnych pracowni jej elektorat szacowano na ok. 30% głosujących). Wyborom towarzyszyły liczne nadużycia ze strony władz państwa, a obserwatorzy OBWE nie zostali wpuszczeni pod pretekstem pandemicznych obostrzeń.

18 września – Generał Janusz Adamczak objął stanowisko dyrektora generalnego Międzynarodowego Sztabu Wojskowego NATO.

20 września – Trybunał Sprawiedliwości UE nałożył na Polskę grzywnę w wysokości 500 tys. euro dziennie za niewykonanie postanowienia z 21 maja. Kara wynikała z nieuregulowania sporu o działanie kopalni Turów nieopodal granicy z Czechami i Niemcami w związku z zastrzeżeniami czeskich władz centralnych i lokalnych dotyczącymi jej negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Polsko-czeski spór był przyczyną bojkotu ze strony władz Polski spotkania Grupy Wyszehradzkiej w Budapeszcie 23 września. Ponadto 27 października TSUE nałożył na Polskę karę miliona euro dziennie za niezastosowanie się do postanowienia z 14 lipca nakazującego wstrzymanie prac Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego

(w związku z wątpliwościami dotyczącymi niezależności jej członków). Były to dwie najwyższe kary finansowe nałożone przez Trybunał na przestrzeni jego dotychczasowych działań.

20 września – 2 października – Seria starć i zamieszek w północnym Kosowie w rejonie przejść granicznych z Serbią. Mieszkańcy Kosowa narodowości serbskiej sprzeciwiali się zakazowi używania serbskich tablic rejestracyjnych (w odpowiedzi na analogiczną decyzję Belgradu). Aktywność dyplomatyczna UE doprowadziła do deeskalacji sporu dzięki wypracowaniu kompromisowego rozwiązania, a na północy kraju rozmieszczono jednostki stacjonujące w ramach natowskiej misji KFOR.

21 września – Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał odpowiedzialność Rosji za zabójstwo w 2006 r. Aleksandra Litwinienki – byłego agenta rosyjskich służb specjalnych sprzeciwiającego się polityce Władimira Putina.

24 września – Do brytyjskiej prasy wyciekła treść tajnego raportu BP przedstawionego rządowi, z którego wynikało, że niedobór kierowców (m.in. wskutek następstw brexitu) spowoduje niedostateczne zaopatrzenie krajowych stacji benzynowych w paliwo. Spowodowało to trwającą kilka tygodni panikę na brytyjskim rynku paliwowym i masowy wykup, który przyczynił się do znaczącego ograniczenia podaży benzyny i oleju napędowego.

25 września – Konserwatywne ugrupowanie Partia Niepodległości wygrało wybory do islandzkiego Althingu.

26 września – Odbyły się wybory do niemieckiego Bundestagu, pierwsze po zapowiedzi Angeli Merkel dotyczącej rezygnacji z urzędu kanclerskiego. Minimalne zwycięstwo odniosła Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD), zdobywając 25,7% poparcia i 206 miejsc w Bundestagu i pokonując rządzącą od 16 lat, choć już z Arminem Laschetem na czele, Chrześcijańską Unię Demokratyczną (CDU) z 24,1% głosów i 196 mandatami. 24 listopada socjaldemokraci, Zieloni oraz liberałowie z Wolnej Partii Demokratycznej (FDP) podpisali umowę koalicyjną o utworzeniu rządu z liderem SPD Olafem Scholzem na czele.

5 października – Rumuński parlament przegłosował wotum nieufności dla rządu premiera Florina Cițu. 25 listopada Izba Deputowanych udzieliła poparcia nowemu gabinetowi stworzonemu m.in. przez dwa największe ugrupowania (Narodową Partię Liberalną i socjaldemokratów), którego szefem został dotychczasowy minister obrony – gen. Nicolae Ciucă.

7 października – Obradujący w kontestowanym prawnie składzie Trybunał Konstytucyjny zakwestionował zgodność z Konstytucją RP części przepisów Traktatu o UE – implikujących przyszłą bliższą integrację zrzeszonych w niej

państw, przyznających określone kompetencje orzecznicze TSUE oraz dotyczących miejsca prawa unijnego w hierarchii źródeł prawa państw członkowskich. Bezpośredni kontekst stanowił wyrok TSUE uznający nielegalność działań powołanej przez PiS Izby Dyscyplinarnej w Sądzie Najwyższym. Część przedstawicieli instytucji UE, w tym wiceprzewodnicząca KE Věra Jourová, zapowiedziała reakcję na to rozstrzygnięcie ze strony organów wspólnotowych. 12 października parlament Holandii wezwał rząd tego państwa do zablokowania wypłaty Polsce środków z unijnego Funduszu Odbudowy. Do końca roku KE nie zatwierdziła przedłożonego przez Warszawę tzw. Krajowego Planu Odbudowy, przez co środki te w 2021 r. nie trafiły jeszcze do Polski.

9 października – Kanclerz Austrii Sebastian Kurz podał się do dymisji w reakcji na oskarżenia korupcyjne związane m.in. z płaceniem za pozytywny przekaz prasowy niektórym krajowym tytułom. Zastąpił go dotychczasowy szef dyplomacji, Alexander Schallenberg, jednak 2 grudnia i on ogłosił swoją dymisję (tego samego dnia Kurz zapowiedział wycofanie się z działalności politycznej). Cztery dni później nowym kanclerzem został dotychczasowy szef MSW – Karl Nehammer.

9 października – Swoistym remisem zakończyły się wybory parlamentarne w Czechach. Zbliżone poparcie, rządu nieco ponad 27%, i liczbę mandatów otrzymały koalicja Spolu – złożona z prawicowej Obywatelskiej Partii Demokratycznej (ODS), a także centroprawicowych Unii Chrześcijańskiej i Demokratycznej–Czechosłowackiej Partii Ludowej (KDU–ČSL) oraz TOP 09 – i rządząca partia ANO 2011 premiera Andreja Babiša. Rząd koalicyjny powołały trzy partie tworzące Spolu z liberalnymi ugrupowaniami Czeską Partii Piratów oraz Starostowie i Niezależni (startującymi we wspólnym bloku), a na jego czele stanął lider ODS – Petr Fiala.

13 października – W ataku terrorystycznym w norweskim Kongsbergu, przeprowadzonym przez islamskiego konwertytę strzelającego z łuku (w reakcji na zaostrenie przepisów dotyczących noszenia broni), zginęło pięć osób.

15 października – W wyniku obrażeń zadanych w ataku nożownika zginął poseł brytyjskiej Partii Konserwatywnej David Amess.

21 października – Stany Zjednoczone poinformowały o osiągnięciu porozumienia w toczonych w łonie OECD rozmowach z Francją, Hiszpanią, Wielką Brytanią i Włochami dotyczących warunków ustanowienia od 2023 lub 2024 r. podatku cyfrowego wymierzonego w cztery największe korporacje branży IT (Google, Amazon, Facebook i Apple) oraz zapowiedziały wycofanie wprowadzonych cel odwetowych na produkty z tych państw.

22 października – Mołdawia wprowadziła stan wyjątkowy w związku z niedostatkami podaży gazu w wyniku braku porozumienia

w negocjacjach z Rosją i poszukiwania alternatywnego źródła dostaw. 25 października przetarg wygrało konsorcjum złożone z PGNiG oraz amerykańsko-ukraińskiej spółki ERU. Kilka dni później rząd w Kiszyniowie podpisał nową umowę z Gazpromem.

23 października – Władze Turcji zagroziły wydaleniem ambasadorów USA, Niemiec, Francji, Kanady, Danii, Holandii, Norwegii, Szwecji, Finlandii i Nowej Zelandii w reakcji na podpisanie przez nich listu w obronie jednego z dysydentów (biznesmena i filantropa Osmana Kavali). W odpowiedzi przedstawiciele dyplomatyczni tych państw wydali oświadczenie o przestrzeganiu przepisów Konwencji wiedeńskiej w zakresie nieingerencji w sprawy państwa przyjmującego, w związku z czym władze w Ankarze wycofały się z tego zamiaru.

1 listopada – W reakcji na zredukowanie o połowę liczby rosyjskiego personelu dyplomatycznego przy NATO Rosja zamknęła swoje przedstawicielstwo dyplomatyczne oraz zawiesiła udział we wszystkich instytucjach współpracy z Sojuszem Północnoatlantyckim.

10–11 listopada – Rosja przeprowadziła w przestrzeni powietrznej Białorusi demonstrację siły w postaci ćwiczeń wojskowych z użyciem bombowców strategicznych.

16 listopada – Rada UE przyjęła transzę 14 kolejnych projektów do realizacji w ramach PESCO. Polska zadeklarowała udział w jednym spośród nich (dotyczącym rozwijania zdolności obronnych związanych z przestrzenią kosmiczną).

24 listopada – Po przejściu władzy w Partii Socjaldemokratycznej Magdalena Andersson uzyskała wotum zaufania na stanowisku premiera mniejszościowego rządu Szwecji (jako pierwsza w historii kobieta). Jeszcze tego samego dnia podała się do dymisji w związku z przegłosowaniem budżetu przez partię opozycyjnej prawicy i w efekcie wystąpieniem Partii Zielonych z koalicji rządowej. Pięć dni później mniejszościowy gabinet Andersson otrzymał jednak ponowne poparcie Riksdagu.

17 grudnia – Wiceminister spraw zagranicznych Rosji Siergiej Riabkow przedstawił projekt proponowanych traktatów z USA i NATO dotyczących stosunków wzajemnych. Zawarto w nich m.in. zobowiązanie NATO do zaprzestania dalszego rozszerzania na wschód (zwłaszcza o państwa poradzieckie) oraz zapisy w praktyce poważnie ograniczające zakres współpracy wojskowej z państwami byłego ZSRR i wschodniej flanki Sojuszu, w zamian za rosyjskie „gwarancje bezpieczeństwa”. Biały Dom skrytykował treść obu z nich. Tłem tej oferty była masowa mobilizacja ponad 100 tys. żołnierzy rosyjskich sił zbrojnych wokół granicy z Ukrainą.

28 grudnia – Rosyjski Sąd Najwyższy w swoim orzeczeniu nakazał rozwiązanie stowarzyszenia Memoriał zajmującego się ochroną pamięci o ofiarach systemu sowieckiego.

Afryka, Ameryka Łacińska, Australia, Oceania i Azja

1 stycznia – Weszła w życie podpisana 21 marca 2018 r. pod auspicjami Unii Afrykańskiej przez wszystkie jej państwa (poza Erytreą) umowa o utworzeniu na kontynencie strefy wolnego handlu. Do końca roku porozumienie zostało ratyfikowane przez łącznie 38 państw.

2 stycznia – 5 listopada – W dokonanych przez radykalnych islamistów atakach na wioski w regionie Tillabéri w południowo-zachodnim Nigrze zginęło ponad 600 osób. Ponadto na początku sierpnia w odpowiedzi na wyeliminowanie przez armię Mali przywódców dwóch tego rodzaju grup milicje dżihadystyczne przeprowadziły serię zamachów na cele wojskowe i cywilne w malijskiej prowincji Boucle du Mouhoun, w których śmierć poniosło kilkadziesiąt ofiar.

4 stycznia – Irańska marynarka wojenna zajęła przepływający przez cieśninę Ormuz tankowiec Hankuk Chemi z Korei Południowej. Statek wraz z załogą został uwolniony 9 kwietnia, gdy Seul zgodził się na odmrożenie miliarda USD zdeponowanego przez Iran w dwóch południowokoreańskich bankach.

4 stycznia – Ogłoszono wyniki przeprowadzonych 27 grudnia 2020 r. wyborów prezydenta Republiki Środkowoafrykańskiej. W ich pierwszej turze zwyciężyła urzędująca głowa państwa – Faustin-Archange Touadéra.

4 stycznia – Arabia Saudyjska i Katar zdecydowały o ponownym otwarciu zamkniętej w 2017 r. wspólnej granicy. Następnego dnia na szczycie Rady Współpracy Zatoki Perskiej oba państwa (a także Bahrajn, Kuwejt, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie) podpisały porozumienie o normalizacji stosunków wzajemnych, kończące trwający od 2017 r. bojkot Kataru. W negocjacjach aktywną rolę odegrała strona amerykańska.

6 stycznia – Sudan został kolejnym islamskim państwem, które podpisało tzw. porozumienie Abrahama o normalizacji stosunków z Izraelem.

10 stycznia – Uwolniony z więzienia w październiku 2020 r. przez antyrządowych demonstrantów nacjonalistyczny polityk Sadyr Dżaparow z ogromną przewagą zwyciężył w wyborach na prezydenta Kirgistanu. Równocześnie odbyło się referendum dotyczące zmian ustrojowych państwa, w którym zdecydowana większość głosujących opowiedziała się za wprowadzeniem prezydenckiego systemu rządów. 11 kwietnia Kirgizi zaakceptowali w kolejnym referendum kształt nowej konstytucji.

11 stycznia – Prezydenci Rosji i Azerbejdżanu, Władimir Putin i Ilham Alijew, oraz premier Armenii Nikol Paszynian podpisali deklarację dotyczącą odbudowy zniszczonej w trakcie konfliktu o Górski Karabach infrastruktury transportowej oraz wsparcia w przezwyciężeniu spowodowanego wojną kryzysu gospodarczego.

14 stycznia – Wedle oficjalnie ogłoszonych wyników rządzący Ugandą od 35 lat Yoweri Museveni uzyskał reelekcję na stanowisku prezydenta. Po wyborach główny kontrkandydat Museveniego, muzyk Robert Kyagulanyi Ssentamu ps. „Bobi Wine”, został na 11 dni osadzony w areszcie domowym.

21 stycznia – W zamachu samobójczym na targu w Bagdadzie, do którego przyznało się tzw. Państwo Islamskie, zginęły co najmniej 34 osoby.

28 stycznia – Władze Iraku poinformowały o zabójstwie przez armię tego państwa przywódcy irackiego odłamu tzw. Państwa Islamskiego – Abu Jassera al-Issawiego.

1 lutego – Początek wojskowego zamachu stanu w Birmie (Mjanmie) w związku z nieuznaniem wyniku listopadowych wyborów parlamentarnych. Liderka partii rządzącej Aung San Suu Kyi, prezydent Win Myint oraz wielu polityków obozu władzy zostało aresztowanych. Armia ogłosiła wprowadzenie stanu wyjątkowego na rok oraz przekazanie władzy w ręce przywódcy puczu – gen. Min Aung Hlainga. Zamach stanu został potępiony przez ONZ, UE oraz wiele państw, w tym USA, Indie, Turcję i Wielką Brytanię. Pucz wzbudził wielotysięczne protesty. W odpowiedzi junta zdecydowała początkowo o zablokowaniu działania głównych portali społecznościowych i komunikatorów internetowych, a finalnie – o blokadzie Internetu na terytorium państwa (co później kilkakrotnie powtarzano). Ograniczono też działalność mediów tradycyjnych. W swoim pierwszym wystąpieniu gen. Hlaing zapowiedział przeprowadzenie nowych wyborów parlamentarnych. 22 lutego został ogłoszony dniem strajku generalnego. Tego też dnia Departament Stanu USA poinformował o nałożeniu sankcji na czołowych przedstawicieli birmańskiej junty, w tym zamrożeniu ich aktywów. Od połowy lutego, szczególnie zaś od rozpoczęcia drugiego strajku generalnego 28 lutego, władze wojskowe rozpoczęły krwawe tłumienie demonstracji oraz rozmieszczanie personelu i sprzętu wojskowego w największych miastach. W efekcie pacyfikacji licznych protestów i represji wobec protestujących do końca roku zginęło ponad 1200 osób, a co najmniej kilka tysięcy aresztowano. W lipcu *The Wall Street Journal* poinformował o istotnym wsparciu (dyplomatycznym oraz w zakresie możliwości zakupu uzbrojenia), jakie junta otrzymała na okoliczność zamachu stanu od Rosji. Jesienią w związku ze zbliżającym się szczytem ASEAN organizacja ta nie zgodziła się na udział wojskowych władz Birmy w jej pracach.

11 lutego – Chiny i Indie podpisały porozumienie o wycofaniu wojsk z rejonu jeziora Pangong Tso w spornym rejonie Ladakh. Porozumienie zostało wdrożone w ciągu kilkunastu dni. W sierpniu uruchomiono również „gorącą linię” umożliwiającą obu państwom komunikację w sytuacjach kryzysowych.

17 lutego – Nieudana próba aresztowania Niki Melii – lidera największej w Gruzji partii opozycyjnej, Zjednoczonego Ruchu Narodowego, skazanego za podburzanie tłumów i nakłanianie do przemocy uczestników protestów z czerwca 2019 r. Sytuacja ta rozbudziła tarcia w obozie władzy, w efekcie których do dymisji podał się premier Giorgi Gacharia. 22 lutego nowym szefem rządu został, pełniący już ten urząd w latach 2013–2015, Irakli Garibaszwili. Następnego dnia gruzińska policja aresztowała Melię. 19 kwietnia pod auspicjami UE największe gruzińskie partie zawarły porozumienie zmierzające do zażegnania kryzysu politycznego. 8 maja Unia wpłaciła za Melię kaucję umożliwiającą zwolnienie go z aresztu.

21 lutego – Mohamed Bazoum, reprezentujący lewicową partię dotychczasowego prezydenta Mahamadou Issoufou, wygrał wybory prezydenckie w Nigrze. Stanowiło to pierwsze w historii tego państwa pokojowe przejęcie władzy (choć w ramach jednego obozu politycznego).

22 lutego – W ataku na konwój w prowincji Kiwu Północne zginął ambasador Włoch w Demokratycznej Republice Konga Luca Attanasio wraz z dwiema osobami towarzyszącymi.

22 lutego – Eskalacja walk w ramach ofensywy bojówek Huti na kontrolowane przez rząd Jemenu terytorium Marib w centralnej części państwa. Do końca roku starcia przyniosły kilkanaście tysięcy ofiar.

25 lutego – Ponowna eskalacja antyrządowych protestów ulicznych w Armenii w następstwie przegranej wojny o Górski Karabach. Bezpośrednią przyczyną było zdymisjonowanie zastępcy szefa sztabu armii i sprzeciw wobec tej decyzji władz ze strony sił zbrojnych, których wysocy przedstawiciele w wydanym oświadczeniu zażądali dymisji premiera Nikoła Paszyniana i całej rady ministrów. 18 marca szef rządu poinformował o organizacji 20 czerwca przyspieszonych wyborów parlamentarnych.

5 marca – Wiceprzewodniczący chińskiego parlamentu ogłosił plan reformy prawa wyborczego Hongkongu. W jej myśl komitet elektorów, wybierający dotąd jego władze wykonawcze, zyskał również prawo uczestnictwa w wyborze wszystkich kandydatów do parlamentu. Ostatecznie 19 grudnia odbyły się wybory do Rady Legislacyjnej Hongkongu. Reforma oraz fala represji wobec proniepodległościowych środowisk opozycyjnych doprowadziły do tego, że wystartowali w nich jedynie sympatyzujący z Chinami kandydaci, a frekwencja w głosowaniu wyniosła ok. 30%, co stanowiło najniższy rezultat w historii tych głosowań.

8 marca – Brazylijski Federalny Sąd Najwyższy unieważnił z przyczyn proceduralnych rozstrzygnięcia sądów stanowych dotyczące skazania byłego prezydenta (w latach 2003–2011) Luli da Silvy za przestępstwa o charakterze korupcyjnym.

9 marca – Malezyjski Sąd Najwyższy wyraził zgodę na ekstradycję do USA obywatela KRLD Mun Chol Myonga w związku z podejrzeniami o pranie brudnych pieniędzy i umożliwianie omijania sankcji nałożonych na Pjong-jang. W odpowiedzi władze Korei Północnej zdecydowały o zerwaniu stosunków dyplomatycznych z Kuala Lumpur. Malezja zareagowała wydaleniem północnokoreańskich dyplomatów.

10 marca – Libijska Izba Reprezentantów udzieliła wotum zaufania tymczasowemu rządowi jedności narodowej z przedsiębiorcą Abd al-Hamidem ad-Dubajbą na czele. Zasadniczym celem gabinetu było przygotowanie państwa do wyborów prezydenckich w grudniu (które ostatecznie przełożono). 21 września parlament przegłosował wotum nieufności dla rządu ad-Dubajby.

13 marca – Jeanine Áñez pełniąca obowiązki prezydenta Boliwii w latach 2019–2020, po obaleniu Evo Moralesa, oraz pięciu członków jej rządu zostało aresztowanych pod zarzutami próby przeprowadzenia zamachu stanu (oraz podżegania do niego) i działalności terrorystycznej w związku z wydarzeniami po wyborach prezydenckich w 2019 r. Od listopada 2020 r. Boliwią znów rządzi środowisko polityczne związane z Moralesem.

17 marca – Prezydent Tanzanii John Magufuli zmarł w wyniku choroby. Wcześniej zasłynął on deprecjonowaniem zagrożenia wynikającego z pandemii COVID-19 i promowaniem „niekonwencjonalnych” metod leczenia. Jego obowiązki przejęła dotychczasowa wiceprezydent, Samia Suluhu.

21 marca – Początek starć w wenezuelskim stanie Apure między armią tego państwa a kolumbijskimi grupami partyzanckimi identyfikującymi się z Rewolucyjnymi Siłami Zbrojnymi Kolumbii (FARC). Zginęło w nich co najmniej 30 osób, a ponad 6 tys. mieszkańców tego rejonu przesiedlono na terytorium Kolumbii.

23 marca – Konserwatywny Likud zwyciężył w wyborach do Knesetu (przeprowadzonych po raz czwarty w ciągu dwóch lat). Benjamin Netanjahu znów jednak nie utworzył rządu w przewidzianym terminie i zadanie to otrzymał przywódca największego opozycyjnego ugrupowania – partii Yesh Atid – Jair Lapid. 13 czerwca Kneset, głosami partii centrowo-liberalnych (Yesh Atid, Niebiesko-Biali), lewicowych (Partia Pracy, Meretz) i prawicowych (Yisrael Beiteinu, Yamina, Nowa Nadzieja) oraz klubu zrzeszającego przedstawicieli mniejszości arabskiej, wybrał na nowego premiera ortodoksyjnego Naftalego Bennetta z nacjonalistycznej Yaminy. Zastąpił on w tej roli rządzącego od 2009 r. Netanjahu. W 2023 r., zgodnie z umową koalicyjną, stanowisko szefa rządu ma przejąć Jair Lapid.

24 marca – Początek walk o miasto Palma w północnym Mozambiku (prowincja Cabo Delgado) pomiędzy szturmującymi je siłami lokalnej odnogi tzw. Państwa Islamskiego a wojskami rządowymi (wspieranymi przez dwa prywatne przedsiębiorstwa zbrojne z RPA). Trwające do 5 kwietnia starcia poskutkowały odbiciem Palmy z rąk rebeliantów, kilkudziesięcioma ofiarami spośród ludności cywilnej oraz dużą skalą zniszczeń w tym mieście. Doprowadziły ponadto do zawieszenia przez francuski koncern naftowo-gazowy Total prac związanych z wydobywaniem gazu w rejonie Cabo Delgado. 12 lipca Rada Unii Europejskiej zdecydowała o wysłaniu do Mozambiku misji szkoleniowej EUTM Mozambique. Rozpoczęła ona działalność 3 listopada, a większość zasobów ludzkich i materialnych do jej realizacji zapewniła Portugalia.

25 marca – Testy północnokoreańskich rakiet balistycznych w rejonie Morza Japońskiego.

3 kwietnia – W ataku maoistowskiej partyzantki w indyjskiej prowincji Chhattisgarh na oddziały policyjne prowadzące działania zbrojne wymierzone w rebeliantów zginęło ponad 30 osób.

5 kwietnia – Początek eskalacji starć w Darfurze Zachodnim pomiędzy ludnością z plemienia Masalitów i lokalnymi arabskimi milicjami zbrojnymi. W pierwszych dniach zginęło co najmniej 40 osób.

6 kwietnia – Atak na irański okręt szpiegowski MV Saviz na Morzu Czerwonym u wybrzeży Erytrei. Według informacji *The New York Times* aktu tego za pomocą doczepianych min dokonały izraelskie siły specjalne.

11 kwietnia – Kandydat opozycyjnej centroprawicy Guillermo Lasso zwyciężył w drugiej turze wyborów prezydenckich w Ekwadorze.

11 kwietnia – Cyberatak na oprogramowanie wykorzystywane w irańskich zakładach nuklearnych w Natanz. Jego skutkiem była eksplozja, która z kolei spowodowała awarię zasilania. Władze w Teheranie określiły ów akt mianem „nuklearnego terroryzmu” i oskarżyły o jego przeprowadzenie Izrael. W sierpniu Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej poinformowała, że reakcją na atak była rozbudowa infrastruktury służącej wzbogacaniu uranu w zakładach w Natanz i w efekcie przyspieszenie tego procesu.

11-20 kwietnia – Zamieszki i protesty uliczne w Pakistanie po aresztowaniu lidera fundamentalistycznej islamskiej partii Tehreek-e-Labbaik Pakistan – Saada Hussaina Rizwiego. Dodatkowy kontekst stanowiły żądania wydalenia ambasadora Francji i bojkotu francuskich towarów w związku z publikowaniem przez niektóre francuskie tytuły prasowe (zwłaszcza *Charlie Hebdo*) karykatur Mahometa. W starciach zginęło co najmniej 27 osób. 15 kwietnia rząd Pakistanu zakazał działalności tej partii. Tego też dnia francuskie władze zaapelowały do swoich obywateli o niezwłoczne

opuszczenie terytorium Pakistanu. Kolejna fala protestów przetoczyła się między 22 października a 18 listopada w związku z trwającym aresztowaniem przywódcy Tehreek-e-Labbaik. Doszło do starć, w których zginęło co najmniej 50 osób.

12 kwietnia – Parlament Somalii podjął decyzję o przedłużeniu o dwa lata kadencji posłów oraz prezydenta Mohameda Abdullahi Mohameda w związku z niemożnością przeprowadzenia (m.in. z powodu braku porozumienia z władzami zrewoltowanych prowincji Puntland i Jubaland, jak również braku niezbędnych środków i zasobów infrastrukturalnych) zaplanowanych na luty wyborów prezydenckich. Nastąpiło to w obliczu pogłębiającego się kryzysu politycznego w tym państwie i towarzyszących mu aktów przemocy ze strony sił rządowych i grup opozycyjnych.

13 kwietnia – Rząd Japonii, w porozumieniu z Międzynarodową Agencją Energii Atomowej, wydał zgodę na rozpoczęcie przewidzianego na 30 lat zrzutu do Oceanu Spokojnego radioaktywnej wody ze zniszczonej w 2011 r. elektrowni atomowej Fukushima Daiichi. Decyzji tej sprzeciwiły się m.in. Chiny, Korea Południowa i Tajwan.

19 kwietnia – Raul Castro ustąpił ze stanowiska pierwszego sekretarza Komunistycznej Partii Kuby. Zastąpił go prezydent państwa – Miguel Diaz-Canel.

20 kwietnia – W wyniku obrażeń odniesionych podczas ataku zrewoltowanych sił Frontu na rzecz Zmiany i Zgody w Czadzie (FACT) zmarł prezydent tego państwa Idriss Déby, wizytujący wówczas żołnierzy sił rządowych walczących z rebeliantami na północy kraju. Ledwie dziewięć dni wcześniej rządzący od 1990 r. Déby zwyciężył w kolejnych wyborach prezydenckich. Władzę w Czadzie przejęła junta wojskowa z synem zabitego prezydenta Mahamatem Débym na czele. Rozbudziło to masowe protesty obywateli domagających się ponownego przekazania władzy organom cywilnym. W zamieszkach i starciach z siłami porządkowymi zginęło co najmniej siedem osób.

28 kwietnia – Początek starć w kirgisko-tadżyckim konflikcie granicznym w okolicach wioski Kök-Tash w regionie Batken. Zarzewiem sporu był dostęp do źródeł wody pitnej. Po trzech dniach walk, w których zginęło, wedle oficjalnych danych, co najmniej 55 osób i którym według Human Rights Watch towarzyszyły akty przemocy wobec ludności cywilnej, strony podpisały porozumienie o zawieszeniu broni. 3 maja Kirgistan poinformował o fakcie obustronnego wycofania wojsk ze strefy przygranicznej.

28 kwietnia – Początek masowych antyrządowych protestów w Kolumbii, których zarzewiem była decyzja o reformie zakładającej wyższe stawki podatkowe. W starciach między demonstrantami a wojskiem do końca roku zginęło (wedle różnych szacunków) kilkadziesiąt osób. Mimo wycofania się

z planów reformy podatkowej przez rząd prezydenta Ivána Duque protesty kontynuowano.

1 maja – Początek ofensywy talibów w prowincjach Wardak i Kandahar w związku z planami wycofania się wojsk USA z Afganistanu. 22 czerwca talibowie przejęli kontrolę nad największym przejściem granicznym Sher Khan Bandar na granicy z Tadżykistanem, co stanowiło kolejny etap eskalacji działalności partyzanckiej rzezonego ugrupowania na północy kraju. Milicje te dość szybko podbiły znaczną część wspomnianego obszaru (w tym podjęły ofensywę na miasto Ghazni), czego efektem była masowa dezercja żołnierzy afgańskiej armii. Ponad tysiąc spośród nich uciekło na terytorium Tadżykistanu, przez co jego prezydent Emomali Rahmon zarządził mobilizację rezerwy w celu wzmocnienia ochrony granicy. 9 lipca przedstawiciele talibów ogłosili przejęcie kontroli nad 85% terytorium kraju, w tym kluczowymi przejściami granicznymi. W dniach 6–13 sierpnia talibowie zajęli 12 stolic prowincji Afganistanu, w tym Kandahar i Herat (drugie i trzecie co do wielkości miasta). 12 sierpnia USA ogłosiły ewakuację ambasad w Kabulu. 15 sierpnia, gdy po zajęciu Dżalalabadu oddziały talibów wkroczyły do stolicy, ugrupowanie to zawarło z afgańskim rządem porozumienie o pokojowym przekazaniu władzy. Do dymisji podał się i opuścił kraj prezydent Aszraf Ghani. Tego samego dnia siły rebelianckie przejęły kontrolę nad stolicą. W trwających do tamtej pory 3,5 miesiąca walkach zginęło kilkanaście tysięcy osób, a niemal ćwierć miliona zostało zmuszonych do uchodźstwa. Talibowie proklamowali Islamski Emirat Afganistanu w miejsce republiki. W II połowie sierpnia ugrupowanie to kontrolowało prawie całe terytorium kraju oprócz części prowincji Pandższir, gdzie pod koniec roku wciąż trwały walki. Kilkakrotnie doszło również do starć granicznych z siłami pakistańskimi. W reakcji na przejęcie władzy przez talibów MFW zawiesił dostęp Afganistanu do przyznanych temu państwu środków. 31 sierpnia Pentagon potwierdził, że zgodnie z planem z kraju wycofali się ostatni stacjonujący tam amerykańscy żołnierze. W szeroko zakrojonym procesie ewakuacji lotniczej z Afganistanu wydostało się ponad 130 tys. osób. 17 września RB ONZ zdecydowała o przedłużeniu mandatu UNAMA, misji politycznej typu *peace building*.

6 maja – Początek zamieszek w Jerozolimie na Wzgórzu Świątynnym pomiędzy Palestyńczykami a izraelskimi siłami porządkowymi. Gwałtowne protesty strony palestyńskiej wzbudziła perspektywa ogłoszenia przez Sąd Najwyższy Izraela decyzji o eksmisji czterech palestyńskich rodzin ze wschodniej części Jerozolimy. Eskalacja przemocy na ulicach tego miasta przerodziła się w akcje zbrojne. 10 maja Hamas i Islamski Dżihad rozpoczęły ostrzał rakietowy terytorium Izraela, na co jego władze odpowiedziały w analogiczny sposób, ostrzeliwując Strefę Gazy. 21 maja weszło w życie zawieszenie broni, a zarówno izraelski rząd, jak i Hamas ogłosili

swoje zwycięstwo. W starciach zginęło kilkanaście osób po stronie Izraela i ponad 250 Palestyńczyków (w tym wedle szacunków ONZ – 128 cywilów). 7 sierpnia Izrael poinformował o przeprowadzeniu bombardowania celów w Strefie Gazy w odpowiedzi na długotrwałe ataki Hamasu za pomocą balonów wypełnionych substancją zapalającą.

6 maja – Początek stanu wojennego wprowadzonego przez władze Demokratycznej Republiki Konga w prowincjach Kiwu Północne i Ituri. Mimo to starcia z udziałem armii DRK i lokalnych milicji zbrojnych nie ustawały. Do września zginęło w nich ponad 700 ofiar cywilnych.

8 maja – W zamachu terrorystycznym tzw. Państwa Islamskiego na szkołę w Kabulu zginęło co najmniej 90 osób. 12 ofiar poniosło też śmierć w kolejnym ataku – na meczet – sześć dni później.

19 maja – W walkach zbrojnych pomiędzy Boko Haram a lokalnym odłamek ISIS w północno-wschodniej Nigerii zginął lider pierwszego z wymienionych ugrupowań – Aboubakar Shekau.

23 maja – W masakrze przeprowadzonej przez oddziały Świetlistego Szlaku w miejscowości San Miguel del Ene w centralnej części Peru zginęło co najmniej 18 osób.

24 maja – Grupa wojskowych, która przeprowadziła zamach stanu w Mali w 2020 r., aresztowała wyznaczone przez siebie osoby pełniące obowiązki prezydenta (Bah Ndaw), premiera (Moctar Ouane) i ministra obrony (Souleymane Doucoure) w następstwie decyzji o zdymisjonowaniu ze składu rządu dwóch osób powiązanych z juntą. 26 maja głowa państwa i szef rządu podali się do dymisji, a następnego dnia zostali oni uwolnieni. 28 maja malijski sąd konstytucyjny ogłosił lidera puczystów Assimiego Goite tymczasowym prezydentem. W odpowiedzi na bieg wydarzeń Francja zapowiedziała wycofanie od 2022 r. swoich wojsk stacjonujących w Mali w ramach operacji „Barkhane”.

31 maja – W obliczu postępującego spadku urodzeń chińskie władze zapowiedziały odejście od dotychczasowej polityki antynatalistycznej przez zezwolenie rodzinom na posiadanie trójki dzieci.

2 czerwca – Związany z lewicą były kilkakrotny minister Izaak Herzog został wybrany przez Kneset na nowego prezydenta Izraela.

2 czerwca – Aresztowana została Cristiana Chamorro, potencjalna kandydatka w listopadowych wyborach prezydenta Nikaragui. W ciągu następnego tygodnia do aresztu trafili trzej kolejni kandydaci. Wcześniej służby lojalne wobec rządzącego państwem od 2007 r. Daniela Ortegi zatrzymały kilkoro wpływowych liderów środowisk opozycyjnych. Podstawą było w tych wypadkach przyjęte w styczniu prawo penalizujące działania przeciwko rządowi. Zaniepokojenie sytuacją w Nikaragui wyraziły władze

Stanów Zjednoczonych i sekretarz generalny ONZ. Ortega został ogłoszony zwycięzcą przeprowadzonego 7 listopada głosowania. Jego wyników nie uznały USA i UE oraz większość państw Ameryki Łacińskiej. W związku z potępieniem przebiegu wyborów przez Organizację Państw Amerykańskich 19 listopada władze Nikaragui zdecydowały o wystąpieniu z niej.

4 czerwca – Co najmniej 170 ofiar ataków islamistycznych bojówek na wioski na północnym wschodzie Burkina Faso. Ponadto 20 sierpnia w zamachu terrorystycznym na konwój wojskowy przeprowadzonym przez podobne ugrupowania w tym rejonie zginęło co najmniej 80 osób, a w listopadowych aktach przemocy – kolejne ponad 70 ofiar.

6 czerwca – Koalicja „Razem tworzymy historię” lewicowych partii skupionych wokół prezydenta Andrésa Manuela Lópeza Obradora zwyciężyła w wyborach do meksykańskiej Izby Deputowanych, zapewniając sobie większość mandatów.

6 czerwca – W wyborach prezydenckich w Peru zwyciężył Pedro Castillo z neomarksistowskiej partii Wolne Peru, minimalnie pokonując prawicowo-populistyczną kandydatkę Keiko Fujimori (córkę Alberta Fujimoriego – prezydenta w latach 1990–2000).

12 czerwca – Rządząca przeszło dwie dekady partia Front Wyzwolenia Narodowego zwyciężyła w wyborach do parlamentu Algierii. W głosowaniu wzięła udział mniej niż ¼ uprawnionych.

14 czerwca – Przedstawiciel Biura NZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (OCHA) w wywiadzie dla agencji Reuters oskarżył oddziały Erytrei, operujące w rejonie konfliktu w etiopskim Tigraju, o ograniczanie dostaw żywności w ramach realizacji działań operacyjnych. W raporcie Biura Wysokiego Komisarza NZ do spraw Praw Człowieka (OHCHR), który opublikowano na początku listopada, stronom konfliktu przypisano liczne akty wyczerpujące znamiona zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości.

18 czerwca – W wyborach prezydenckich w Iranie zwyciężył reprezentujący frakcję religijnych konserwatystów zwierzchnik wymiaru sprawiedliwości Ebrahim Raisi. Przed głosowaniem Rada Strażników Konstytucji odrzuciła wiele potencjalnych kandydatur (w tym byłego prezydenta Mahmuda Ahmadineżada), akceptując jedynie siedem z ponad sześciuset zgłoszonych (co zostało skrytykowane m.in. przez USA i irańskie organizacje prodemokratyczne).

20 czerwca – Formacja Kontrakt Obywatelski premiera Nikoła Paszyniana, która zdobyła władzę po protestach z 2018 r., zwyciężyła w wyborach parlamentarnych w Armenii, zdobywając ponad połowę spośród oddanych głosów i zapewniając sobie większość w Zgromadzeniu Narodowym.

20 czerwca – Początek protestów społecznych w Eswatini (d. Suazi) wymierzonych w rządzącego państwem od 35 lat króla Mswatiego III. W zamieszkach i starciach z siłami porządkowymi do końca roku zginęło co najmniej 24 protestujących.

28 czerwca – Po ponad siedmiu miesiącach walk w zrewoltowanej prowincji Tigray władze Etiopii jednostronnie ogłosiły zawieszenie broni w związku z wyznaczeniem przez rząd nowych władz lokalnych. Umożliwiło to rebeliantom z Sił Obrony Tigraju odbicie w krótkim czasie stolicy tego regionu – Mekelie. 5 sierpnia ugrupowanie to przejęło kontrolę nad historycznym miastem Lalibela znajdującym się na liście światowego dziedzictwa UNESCO (odbitym pod koniec listopada przez siły rządowe, jednak 12 grudnia wróciło ono w ręce rebeliantów).

7 lipca – Prezydent Haiti Jovenel Moïse został zamordowany przez zbrojną grupę (w większości zagranicznych najemników, głównie z Kolumbii) w swojej rezydencji. W ataku ciężkie obrażenia odniosła też pierwsza dama. Obowiązki głowy państwa przejął premier Claude Joseph, który poinformował o wprowadzeniu na dwa tygodnie stanu wyjątkowego w związku ze ściganiem sprawców zabójstwa oraz o zwróceniu się do USA i ONZ o pomoc w zabezpieczeniu infrastruktury krytycznej. Po niecałych dwóch tygodniach Josepha na stanowisku szefa rządu i tymczasowego prezydenta zastąpił (w wyniku sporu o legalność nominacji) Ariel Henry. Od 2018 r. na Haiti trwały protesty przeciwko polityce Moïse, oskarżanego o korupcję i malwersacje, a także w związku ze sporem prawnym o długość kadencji prezydenta (opozycja uznawała jej upływanie). Jeszcze w lutym 2021 r. Moïse ujawnił udaremnienie próby zamachu stanu i aresztowanie ok. 20 osób w nią zaangażowanych (w tym sędziego sądu konstytucyjnego).

9-18 lipca – Fala protestów i zamieszek w RPA w związku z aresztowaniem byłego prezydenta Jacoba Zuma. Zginęły co najmniej 342 osoby.

11 lipca – Początek masowych antyrządowych protestów na Kubie przeciwko polityce komunistycznych władz wobec pandemii COVID-19. W ciągu dwóch tygodni aresztowano ponad 500 uczestników manifestacji. 26 lipca szefowie dyplomacji USA i 20 państw (w tym Polski) wydali oświadczenie wzywające kubański rząd do przestrzegania praw człowieka wobec protestujących.

15 lipca – Początek masowych protestów społecznych w Iranie wywołanych niedoborami wody pitnej (m.in. w związku z budową dużej liczby tam i wysuszaniem bagien) oraz energii elektrycznej. Do końca roku w zamieszkach zginęło co najmniej kilkanaście osób, a ponad 100 zostało aresztowanych.

25 lipca – W odpowiedzi na antyrządowe protesty społeczne prezydent Tunezji Kajs Su'ajjid zdymisjonował premiera Hiszama Masziszego i jego rząd

oraz zawiesił funkcjonowanie parlamentu. 23 sierpnia Su'ajjid bezterminowo przedłużył to zawieszenie. 22 września prezydent wydał kolejne dekrety rozszerzające jego kompetencje prawodawcze i wykonawcze. Tydzień później desygnował na stanowisko premiera Najlę Bouden Romdhane – profesor geologii, która została pierwszą kobietą pełniącą tę funkcję w państwie arabskim.

29 lipca – W ataku na tankowiec Mercer Street (należący do spółki będącej własnością izraelskiego miliardera Eyal Ofer) na Morzu Arabskim nieopodal wybrzeży Omanu zginęło dwóch członków załogi. O jego przeprowadzenie z użyciem dronów w swoim oświadczeniu ministrowie spraw zagranicznych państw grupy G-7 oskarżyli Iran.

12 sierpnia – Kandydat opozycji Hakainde Hichilema zwyciężył w wyborach na prezydenta Zambii, pokonując urzędującą głowę państwa Edgara Lungu. Mimo poprzedzających wybory niepokojów społecznych i ograniczania opozycyjnym kandydatom możliwości prowadzenia kampanii (np. przez zablokowanie w kraju mediów społecznościowych) Lungu uznał swoją porażkę i zaakceptował pokojowe przekazanie władzy.

16 sierpnia – Premier Malezji Muhyiddin Yassin podał swój rząd do dymisji w związku z utratą większości parlamentarnej (po wystąpieniu z koalicji prawicowej Zjednoczonej Organizacji Narodowej Malajów). Miało to związek z trwającymi od lutego 2020 r. niepokojami społecznymi, pogłębionymi przez politykę rządu w obliczu pandemii COVID-19 (zwłaszcza wprowadzenie w styczniu 2021 r. na ponad pół roku stanu wyjątkowego zawieszającego prace parlamentu i możliwość organizacji wyborów). Nowym premierem Malezji został kolejny prawicowy polityk Ismail Sabri Yaakob (po uzyskaniu od parlamentu 21 sierpnia wotum zaufania). 12 września Yaakob i przywódca opozycyjnej centrolewicy Anwar Ibrahim podpisali porozumienie quasi-koalicyjne, co pozwoliło rządowi po raz pierwszy od półtora roku uzyskać stabilną większość parlamentarną.

24 sierpnia – W reakcji na zbliżenie marokańsko-izraelskie oraz doniesienia o wykorzystywaniu przez Rabat oprogramowania szpiegowskiego Pegasus wobec algierskich decydentów Algieria zerwała relacje dyplomatyczne z Marokiem. Kilka dni później zamknęła swoją ambasadę w tym państwie. Kolejnymi decyzjami Algieru były w tym kontekście zamknięcie algierskiej przestrzeni powietrznej dla marokańskich samolotów oraz nieprzedłużenie wygasającego z końcem października kontraktu na przesył gazu przez Maroko gazociągami GME (istotnym także jako kanał tranzytowy na Półwysep Iberyjski).

5 września – Początek wojskowego zamachu stanu w Gwinei. W wyniku puczu przeprowadzonego przez Narodowy Komitet Pojednania i Rozwoju (CRND) z płk. Mamadym Doumbouyą na czele obalony został rządzący od

2010 r. prezydent Alpha Condé oraz rada ministrów, a konstytucja – unieważniona. Zamknięto również granice państwa. Zamach był reakcją na niedemokratyczny kurs polityki Condé w ostatnich latach (w tym czynne zwalczanie opozycji, także fizyczną eliminację części liderów) oraz pogarszającą się sytuację gospodarczą, w tym wzrost cen żywności oraz sierpniowe decyzje o podwyżkach obciążeń podatkowych (przy jednoczesnych cięciach w finansowaniu policji i wojska oraz zwiększeniu nakładów na prezydencką administrację). Pucz został potępiony przez społeczność międzynarodową, w tym Unię Afrykańską i ECOWAS (które zawiesiły Gwineę w prawach członka) oraz ONZ. 1 października zaprzysiężono Doumbouye jako tymczasowego prezydenta.

7 września – Talibowie ogłosili skład przejściowego rządu Afganistanu. Na jego czele stanął Hasan Akhund (wicepremier w latach 1996–2001), a wicepremierem został mułła Abdul Ghani Baradar, uznawany za duchowego przywódcę talibów. Głową państwa (emirem) mianowano Hibatullaha Akhundzadę (przywódcę ruchu talibów od 2016 r.).

7 września – Korea Południowa przeprowadziła pierwszy test pocisku baliistycznego bazującego na okręcie podwodnym (SLBM). 9 września z kolei odbyły się testy północnokoreańskich rakiet średniego zasięgu na Morzu Japońskim, a kolejne takie próby – 12 i 15 września. 14 września KRLD wystrzeliła dodatkowo dwa pociski krótkiego zasięgu, które wylądowały nieopodal wód terytorialnych Japonii, na co Korea Południowa odpowiedziała następnym testem rakiet typu SLBM. Kolejny pocisk KRLD wystrzeliła 28 września. Według doniesień części ośrodków mógł on mieć napęd hipersoniczny. 19 października KRLD przeprowadziła kolejny test, prawdopodobnie pocisku typu SLBM.

8 września – Partie umiarkowane i liberalne (z Narodowym Zgromadzeniem Niezależnych na czele) zdobyły najwięcej mandatów w wyborach do marokańskiego parlamentu. Rządząca od dekady konserwatywna Partia Sprawiedliwości i Rozwoju poniosła druzgocącą porażkę, uzyskując jedynie 13 (z 395) miejsc w Izbie Reprezentantów.

10 września – Po długotrwałym impasie sukcesem zakończyła się misja powołania nowego rządu Libanu. Premierem gabinetu, który uzyskał wotum zaufania i poparcie największych sił politycznych w parlamencie, został Nadżib Mikati (stojący na czele rządu w 2005 r. oraz w latach 2011–2014). W 2019 r. Mikati usłyszał zarzuty dotyczące czynów o charakterze korupcyjnym.

16–17 września – W Duszanbe odbył się szczyt Szanghajskej Organizacji Współpracy. Wiele uwagi poświęcono sytuacji w Afganistanie. Państwa uczestniczące zadeklarowały chęć współpracy z jego nowymi władzami. Przedstawiono także propozycje, których realizacja miałaby zapobiec

destabilizacji tego państwa i w efekcie całego regionu, m.in. odmrożenie aktywów przywódców talibów oraz programy na rzecz uniknięcia katastrofy humanitarnej i kryzysu gospodarczego.

21 września – Nieudana próba zamachu stanu w Sudanie. O jej przeprowadzenie premier Abdalla Hamdok oskarżył kręgi wojskowych związane z obalonym w 2019 r. Omarem al-Baszirem.

1 października – Były prezydent Gruzji Micheil Saakaszwili po przyjeździe do kraju w celu udzielenia wsparcia swojej byłej partii (Zjednoczonemu Ruchowi Narodowemu) przed wyborami samorządowymi został aresztowany pod zarzutami nadużyć władzy w okresie prezydentury.

2 października – Władze Tajwanu poinformowały o naruszeniu jego przestrzeni powietrznej przez 77 samolotów chińskich sił lotniczych.

4 października – Były wielokrotny minister (w tym spraw zagranicznych) Fumio Kishida zastąpił Yoshihide Sugę na stanowisku premiera Japonii. Miało to związek z wyborem Kishidy na przewodniczącego rządzącej konserwatywnej Partii Liberalno-Demokratycznej kilka dni wcześniej. W przeprowadzonych 31 października wyborach parlamentarnych ugrupowanie to utrzymało większość mandatów w Zgromadzeniu Narodowym.

4 października – Odtworzona została tzw. gorąca linia służąca komunikacji przedstawicieli Korei Południowej i Korei Północnej w sytuacjach potencjalnie kryzysowych. Połączenie to zlikwidowano w czerwcu 2020 r.

8 października – W zamachu terrorystycznym, do którego przyznało się tzw. Państwo Islamskie, na szyicki meczet w afgańskim mieście Kunduz zginęło ponad 50 osób. Kolejny atak na świątynię szyitów – w Kandaharze – nastąpił tydzień później; śmierć poniosło w nim co najmniej 65 osób.

10 października – W przyspieszonych wyborach do irackiego parlamentu najwięcej mandatów zdobył ruch Muktady as-Sadra, popierający premiera Mustafę al-Kadimiego. Stosunkowo dobre wyniki uzyskały także świecka Partia Postępu i kandydaci niezależni, a dość słabe – ugrupowania proirańskie (w szczególności Fateh), które oprotestowywały rozstrzygnięcia wyborcze i organizowały uliczne protesty. 7 listopada za pomocą rakiet i dronów bojowych ostrzelano bagdadzką rezydencję premiera al-Kadimiego. Wstępne oceny wskazywały na sprawstwo irackiej szyickiej organizacji terrorystyczno-bojowej – Kataib Hezbollah.

14 października – W aktach przemocy zbrojnej towarzyszących protestom Hezbollahu na ulicach Bejrutu w związku z postępowaniem sądowym w sprawie wybuchu w porcie w 2020 r. zginęło siedem osób, a kilkadziesiąt zostało rannych. Kolejna fala protestów w Libanie przetoczyła się pod koniec listopada w reakcji na głęboki kryzys gospodarczy.

16 października – *Financial Times* poinformował o sierpniowym teście chińskiego hipersonicznego pocisku rakietowego. 27 października potwierdził to, mimo dementi Pekinu, przewodniczący Kolegium Połączonych Szefów Sztabów USA gen. Mark Milley.

24 października – Shavkat Mirziyoyev w myśl oficjalnych wyników wyborów uzyskał reelekcję na stanowisku prezydenta Uzbekistanu.

25 października – Początek zamachu stanu w Sudanie, przeprowadzonego przez część wojskowych pod dowództwem gen. Abdela Fattaha al-Burhana. Premier Abdalla Hamdok, który wezwał społeczeństwo do powszechnego sprzeciwu, oraz niektórzy przedstawiciele władz cywilnych zostali aresztowani. Junta wprowadziła stan wyjątkowy i zapowiedziała rozwiązanie rządu oraz Rady Suwerenności (której przewodniczącym był al-Burhan). Pucz wywołał masowe protesty społeczne – w starciach zginęło co najmniej 38 osób, a ponad 140 odniosło obrażenia. Przewrót został potępiony przez USA (które zamroziły też pomoc finansową, podobnie jak Bank Światowy), a także ONZ, UE oraz Ligę Państw Arabskich. 21 listopada, w następstwie mediacji USA i ONZ, puczyści i główne sudańskie partie polityczne podpisali porozumienie o przywróceniu władzy cywilnej, zakładające m.in. ponowne objęcie przez Abdallę Hamdoka stanowiska premiera i uwolnienie więźniów politycznych.

8 listopada – *The Washington Post* ujawnił stosowanie przez Izrael szeroko zakrojonego programu rozpoznawania twarzy Palestyńczyków (opartego m.in. na systemach obserwacyjnych i portalach społecznościowych) w celu oceny potrzeby zatrzymania lub aresztowania danej osoby.

14 listopada – Koalicja skupiona wokół lewicowej Partii Justycjalistycznej prezydenta Alberta Fernándeza zdobyła najwięcej mandatów do argentyńskiej Izby Deputowanych mimo uzyskania prawie dwóch milionów głosów (i ponad 8 p.p.) mniej od bloku „Razem dla zmiany” partii centroprawicowych, bliskich poprzedniej ekipie rządzącej.

16 listopada – W starciach na granicy azersko-armeńskiej w rejonie Górskiego Karabachu zginęło ponad 20 żołnierzy, a 40 trafiło do niewoli. Dzień wcześniej premier Nikol Paszynian oskarżył Azerbejdżan o łamanie porozumienia pokojowego i zdymisjonował ministra obrony. W odpowiedzi władze w Baku zarzuciły Armenii prowokację. Rosyjskie mediacje doprowadziły do zawieszenia broni.

21 listopada – Gabriel Boric – 35-letni kandydat lewicy – zwyciężył w wyborach na prezydenta Chile, pokonując w drugiej turze reprezentanta skrajnej prawicy.

28 listopada – Po ponad dekadzie rządów konserwatystów wybory prezydenckie w Hondurasie (już w pierwszej turze) wygrała Xiomara Castro – kandydatka marksistowskiego ugrupowania Libre i żona prezydenta z lat 2006–2009 Manuela Zelayi, obalonego w wojskowym zamachu stanu.

28 listopada – Odbyły się przyspieszone wybory parlamentarne w Kirgistanie. Najwięcej mandatów do Rady Najwyższej zdobyli kandydaci formalnie niezwiązani z żadnym ugrupowaniem oraz trzy partie wspierające prezydenta Sadyra Dżaparowa. Głosowaniu towarzyszyły liczne problemy techniczne, w związku z czym część przedstawicieli kirgiskiej opozycji zarzuciła władzom fałszerstwa wyborcze.

4 grudnia – Adama Barrow, który w 2017 r. odsunął od władzy rządzącego wcześniej przez ponad 20 lat Yahyę Jammeha, uzyskał reelekcję na stanowisku prezydenta Gambii.

12 grudnia – Mieszkańcy Nowej Kaledonii zagłosowali przeciwko uniezależnieniu się od Francji. Było to ostatnie z referendum na ten temat, przewidzianych w porozumieniu z Nouméa z 1998 r.

Sprawy globalne

4 stycznia – Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej potwierdziła fakt wzbogacania przez Iran w zakładach w Fordow uranu do poziomu 20%. Porozumienie JCPOA przewidywało w tym zakresie pułap 3,67%. 23 maja przedstawiciele władz Iranu poinformowali o ograniczeniu dostępu do zakładów nuklearnych dla inspektorów MAEA w związku z wygaśnięciem dzień wcześniej umowy zawartej w lutym z Agencją. W listopadzie Iran przyznał fakt posiadania 25 kg uranu wzbogaconego do poziomu 60%, a Ferydoon Abbasi – parlamentarzysta i były dyrektor krajowej agencji energii atomowej – potwierdził w jednym z wywiadów, że zamiarem Teheranu jest produkcja broni jądrowej, co było pierwszą tego rodzaju sugestią ze strony irańskiej.

10 stycznia – Sekretarz stanu USA Mike Pompeo poinformował o umieszczeniu jemeńskiego ruchu Huti na liście organizacji terrorystycznych. Jego następcą na tym stanowisku, Antony Blinken, zdecydował jednak, zgodnie m.in. z sugestiami ONZ w kontekście procesu pokojowego i rozwiązania kryzysu humanitarnego, o usunięciu z dniem 16 lutego Huti z tej listy.

20 stycznia – W dzień zaprzysiężenia w roli prezydenta USA Joe Biden podpisał rozporządzenie o ponownym przystąpieniu do paryskiego porozumienia klimatycznego z 2016 r. 19 lutego USA na nowo stały się stroną ustaleń.

23 stycznia – 12 chińskich myśliwców naruszyło przestrzeń powietrzną Tajwanu. Następnego dnia Chiny wysłały tam kolejne 15 takich samolotów. W odpowiedzi USA zdecydowały o skierowaniu w rejon Morza Południowochińskiego lotniskowca USS Theodore Roosevelt.

25 stycznia – Po pięciu latach impasu Grecja i Turcja wznowiły rozmowy w sprawie uregulowania spornego podziału stref ekonomicznych na Morzu Egejskim.

26 stycznia – Stany Zjednoczone i Rosja zgodziły się na przedłużenie terminu obowiązywania traktatu Nowy START o pięć lat, do lutego 2026 r. Decyzja ta weszła w życie 3 lutego po dopełnieniu procedur ratyfikacyjnych przez obydwa państwa.

4 lutego – W wystąpieniu poświęconym polityce zagranicznej USA prezydent Joe Biden zapowiedział wstrzymanie wykonania decyzji Donalda Trumpa o redukcji stanu osobowego amerykańskich wojsk stacjonujących w Niemczech. Ogłosił również zawieszenie wsparcia działań Arabii Saudyjskiej i prowadzonej przez nią koalicji w wojnie w Jemenie. Kilka dni później w jednym z programów telewizyjnych Biden uzależnił powrót do negocjacji z Iranem i zniesienie nałożonych nań sankcji od ograniczenia przez Teheran działań związanych z rozwojem narodowego programu nuklearnego.

8 lutego – Sekretarz stanu USA Antony Blinken ogłosił ponowne zaangażowanie się tego państwa w prace Rady Praw Człowieka ONZ.

9 lutego – Według informacji medialnych, w przekazanym RB ONZ raporcie panel ekspertów nadzorujących skuteczność nałożonych przez ten organ na KRLD sankcji ustalił, że istotnym źródłem finansowania prac nad północnokoreańskim programem nuklearnym jest działalność cyberprzestępcza, w tym cyberataki na giełdy kryptowalut i serwery instytucji finansowych. Skalę uzyskanych w ten sposób dochodów oszacowano na ponad 300 mln USD.

11 lutego – Władze ChRL zdecydowały o wyrzuceniu z przestrzeni medialnej Chin i Hongkongu brytyjskiej stacji BBC World News. Jako powód zakazu nadawania podano rzekome niezachowywanie bezstronności w związku z informowaniem o sytuacji w Hongkongu. Kilka dni wcześniej brytyjskie Biuro Komunikacji cofnęło licencję na nadawanie w tym kraju chińskiej państwowej stacji China Global Television Network (CGTN).

15 lutego – Według danych Eurostatu Chiny wyprzedziły Stany Zjednoczone pod względem wielkości importu towarów z państw UE i eksportu dóbr do nich, stając się tym samym głównym partnerem handlowym Wspólnoty (ok. 586 mld euro obrotu z ChRL wobec ok. 555 mld z USA).

19 lutego – Odbyla się przeprowadzona w formule online Monachijska Konferencja Bezpieczeństwa. Udział wzięli m.in.: prezydent USA Joe Biden, kanclerz Niemiec Angela Merkel, prezydent Francji Emmanuel Macron, premier Wielkiej Brytanii Boris Johnson, najwyżsi przedstawiciele ONZ, UE i WHO oraz były prezes Microsoftu Bill Gates. Lejtmotywyw paneli była odbudowa współpracy transatlantyckiej w świetle nowych wyzwań globalnych.

25 lutego – US Air Force przeprowadziły bombardowanie pozycji powiązanych z Iranem grup zbrojnych Kataib Hezbollah i Kataib Sayed al-Shuhada na terytorium Syrii (zginęły 22 osoby) w odwecie za atak rakietowy na amerykańską bazę lotniczą w irackim Irbilu 10 dni wcześniej.

1 marca – Nigeryjska ekonomistka Ngozi Okonjo-Iweala objęła stanowisko dyrektora generalnego Światowej Organizacji Handlu.

3 marca – Prokurator MTK Fatou Bensouda wszczęła postępowanie służące zbadaniu, czy działania sił zbrojnych Izraela na terytorium Autonomii Palestyńskiej w okresie od czerwca 2014 r. nosiły znamiona zbrodni wojennych.

10 marca – Z inicjatywy Indii i RPA na forum Światowej Organizacji Handlu pojawił się wniosek o wyłączenie szczepionek na COVID-19 spod reżimu Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS). Ponad 80 państw rozwiniętych (głównie OECD, w tym USA i UE) sprzeciwiło się jednak wprowadzeniu tej koncepcji w życie.

11 marca – Profesor UJ i sędzia Międzynarodowego Trybunału Karnego od 2015 r. Piotr Hofmański został wybrany na nowego przewodniczącego Trybunału na kadencję 2021–2024. 16 czerwca nowym prokuratorem MTK został Brytyjczyk Karim Khan.

12 marca – Odbył się pierwszy z udziałem przywódców państw szczyt Czerostronnego Dialogu Bezpieczeństwa (tzw. Quad) – nieformalnej grupy złożonej ze Stanów Zjednoczonych, Indii, Australii i Japonii. W trakcie spotkania online poruszono kwestie m.in.: potrzeby spójnej polityki wobec wzrostu regionalnej i globalnej potęgi Chin, perspektywy organizacji wspólnych manewrów wojskowych w rejonie Indo-Pacyfiku oraz koordynacji wysiłków na rzecz przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19. 24 września w Waszyngtonie zorganizowano kolejny (pierwszy stacjonarny na szczęblu przywódców) szczyt Quad – poświęcony głównie kwestiom zwalczania skutków pandemii COVID-19, stabilności w regionie Indo-Pacyfiku i różnym aspektom współpracy gospodarczej, technologicznej oraz w wymiarze infrastrukturalnym.

12 marca – Minister finansów Australii w latach 2013–2020 Mathias Cormann został wybrany na nowego sekretarza generalnego Organizacji ds. Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Stanowisko objął 1 czerwca 2021 r.

20 marca – Początek rosyjskich manewrów morskich „Umka-21” w rejonie Arktyki, na Morzu Barentsa. Wśród wysłanych okrętów podwodnych były m.in. jednostki umożliwiające przenoszenie rakiet balistycznych (SLBM).

22 marca – Rada Unii Europejskiej zdecydowała o nałożeniu sankcji na jedenaście osób związanych z władzami lokalnymi prowincji Xinjiang i cztery instytucje (zamrożenie ich aktywów, zakazy wjazdu oraz zakaz udostępniania im środków finansowych) współodpowiedzialnych za proceder naruszania praw człowieka w stosunku do mniejszości Ujgurów. To pierwszy od 1989 r. przypadek nałożenia przez Wspólnotę sankcji na Państwo Środka. Krytycznie o decyzji Rady UE wypowiedziały się władze Węgier. W ramach akcji odwetowej Chiny nałożyły na 10 osób i 3 instytucje (Komitet

Polityczny i Bezpieczeństwa UE oraz dwa think tanki) restrykcje o dość podobnym zakresie. 4 maja wiceprzewodniczący KE Valdis Dombrovskis poinformował o zawieszeniu prac zmierzających do ratyfikacji podpisanej w grudniu 2020 r. umowy inwestycyjnej między UE i Chinami.

23 marca – Należący do tajwańskiej firmy kontenerowiec Ever Given osiadł na mieliźnie w Kanale Sueskim, blokując tym samym przez prawie tydzień możliwość żeglugi przez ów kanał.

31 marca – Izba Apelacyjna Międzynarodowego Trybunału Karnego podtrzymała uniewinnienie byłego prezydenta Wybrzeża Kości Słoniowej Laurenta Gbagbo od zarzutów zbrodni przeciwko ludzkości w konflikcie po wyborach prezydenckich z 2010 r.

31 marca – Stały Przedstawiciel Polski przy ONZ Joanna Wronecka została powołana przez sekretarza generalnego organizacji na stanowisko Specjalnego Koordynatora do spraw Libanu.

4 kwietnia – Radio Free Asia poinformowało o podjętej przez Rosjan od grudnia 2020 r. budowie lotniska w laotańskiej prowincji Xieng Khouang w związku z planami ustanowienia tam bazy rosyjskich sił powietrznych.

6 kwietnia – Początek amerykańsko-irańskich rozmów przygotowawczych w Wiedniu dotyczących ponownego zawarcia porozumienia JCPOA, ograniczającego w wymiarze ilościowym i jakościowym program nuklearny Iranu. Oficjalnie negocjacje grupy P5+1 wznowiono 29 listopada. Kolejna ich runda rozpoczęła się 27 grudnia.

14 kwietnia – Prezydent Joe Biden poinformował, że do 11 września Stany Zjednoczone wycofają z terytorium Afganistanu cały stacjonujący tam kontyngent wojsk.

22 kwietnia – Brytyjska Izba Gmin w specjalnej uchwale określiła chińskie działania wobec Ujgurów mianem ludobójstwa.

24 kwietnia – Joe Biden jako pierwszy w historii prezydent USA określił rzeź Ormian z lat 1915–1917 mianem ludobójstwa (w specjalnym oświadczeniu). Krok ten spotkał się z głośnym sprzeciwem władz tureckich.

30 kwietnia – Maroko udzieliło azylu dyplomatycznego byłemu szefowi autonomicznego rządu Katalonii Carlesowi Puigdemontowi – w reakcji na przyjęcie przez Hiszpanię na leczenie Ibrahima Ghalego, przywódcy Frontu Polisario i prezydenta spornego terytorium Sahary Zachodniej. Zapoczątkowało to kryzys w relacjach dwustronnych między Hiszpanią a Marokiem. 17 maja do hiszpańskiej eksklawy Ceuta, za przyzwoleniem marokańskich służb granicznych, przybyło kilkanaście tysięcy obywateli tego państwa, spośród których znaczną część deportowano z powrotem do Maroka.

19 maja – Rosyjska Duma poparła wycofanie się tego państwa z uczestnictwa w Traktacie o otwartych przestworzach (*Open Skies Treaty*) w odpowiedzi na analogiczną decyzję USA podjętą w 2020 r. 7 czerwca prezydent Putin podpisał stosowną ustawę, finalizując w ten sposób proces wystąpienia Rosji z traktatu.

21 maja – Litwa wystąpiła z chińskiej inicjatywy współpracy z państwami Europy Środkowej i Wschodniej 17+1. Ponadto w sierpniu wyraziła zgodę na otwarcie Tajwańskiego Biura Przedstawicielskiego (quasi-ambasady Tajwanu), uruchomionego 18 listopada, co spotkało się z głośną krytyką ze strony Chin, które 10 sierpnia odwołały swojego ambasadora w tym państwie, a 21 listopada obniżyły rangę relacji dyplomatycznych z Litwą. Ponadto 3 grudnia władze w Wilnie poinformowały o zablokowaniu przez Pekin importu wszelkich towarów produkowanych na Litwie oraz wstrzymaniu chińsko-litewskiej współpracy przedsiębiorstw.

2 czerwca – Sekretarz generalny ONZ António Guterres poinformował, że Iran i Republika Środkowoafrykańska zostaną pozbawione prawa głosu w Zgromadzeniu Ogólnym z uwagi na zaległości w opłacaniu składek członkowskich. Teheran stanowczo oprotestował tę decyzję.

8 czerwca – Izba odwoławcza odrzuciła apelację Ratko Mladicia, dowódcy wojsk bośniackich Serbów w trakcie wojny w Bośni, podtrzymując tym samym wymierzoną w 2017 r. przez MTKJ karę dożywotniego pozbawienia wolności.

10 czerwca – Prezydent Emmanuel Macron zapowiedział zakończenie przez Francję operacji „Barkhane”, prowadzonej w rejonie Sahelu – której zadaniem jest zwalczanie ugrupowań terrorystycznych – i zredukowanie liczby obecnych na tym obszarze francuskich żołnierzy.

11 czerwca – Albania, Brazylia, Gabon, Ghana i Zjednoczone Emiraty Arabskie zostały wybrane na nowych niestałych członków RB ONZ w miejsce Estonii, Nigru, Saint Vincent i Grenadyn, Tunezji oraz Wietnamu.

11-13 czerwca – W Carbis Bay w brytyjskiej Kornwalii odbył się szczyt grupy G-7. W agendzie spotkania znalazły się takie zagadnienia, jak m.in.: zwalczanie skutków pandemii COVID-19 (w szczególności przez globalną dystrybucję szczepionek – w tym plan przeznaczenia miliarda dawek na rzecz innych państw – i zapobieganie przyszłym pandemiom), a także zmian klimatu (zwłaszcza emisji CO₂ – m.in. propozycje podatku od jego emisji),żywienie multilateralnych instrumentów współpracy gospodarczej, opodatkowanie największych międzynarodowych korporacji, uruchomienie inicjatywy Build Back Better World (służącej dofinansowaniu inwestycji infrastrukturalnych w gorzej rozwiniętych państwach), potrzeba uregulowania statusu cyfrowych kryptowalut czy potępienie działań Chin wobec Hongkongu i mniejszości Ujgurów oraz w obliczu wzrostu napięć w rejonie

Cieśniny Tajwańskiej (co spotkało się z głośnym sprzeciwem Pekinu). Na spotkaniu ministrów finansów w Lancaster House tydzień wcześniej państwa G-7 porozumiały także się co do nałożenia min. 15-procentowej stawki podatkowej na największe koncerny branży IT.

14 czerwca – Prokurator Międzynarodowego Trybunału Karnego Fatou Bensouda zwróciła się o upoważnienie do wszczęcia śledztwa dotyczącego działań władz Filipin w latach 2011–2019 w związku ze zwalczaniem gangów narkotykowych, w świetle podejrzeń o popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości. Administracja prezydenta Duterte odmówiła współpracy z MTK (z którego Filipiny wystąpiły w 2019 r.) w tej sprawie. 15 września Trybunał rozpoczął rzeczne śledztwo.

18 lipca – Międzynarodowe śledztwo dziennikarskie siedemnastu redakcji ukazało ogromną skalę wykorzystywania oprogramowania szpiegowskiego Pegasus, za pomocą którego kontrolowano telefony komórkowe setek dziennikarzy oraz działaczy społecznych i politycznych. Ujawniono fakt korzystania z usług firmy będącej producentem Pegasus przez rządy: Arabii Saudyjskiej, Azerbejdżanu, Bahrajnu, Indii, Kazachstanu, Maroka (przeciwko m.in. prezydentowi Macronowi), Meksyku, Rwandy, Węgier i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Z kolei 21 grudnia działający na Uniwersytecie w Toronto ośrodek Citizen Lab poinformował o swoich ustaleniach dotyczących inwigilacji z użyciem Pegasus także w Polsce, wobec dwójki krytycznych wobec rządu PiS prawników (w tym byłego wicepremiera Romana Giertycha), a dwa dni później – o śledzeniu w ten sposób szefa kampanii wyborczej głównej partii opozycyjnej bezpośrednio przed wyborami parlamentarnymi w 2019 r.

5 sierpnia – Prezydent Joe Biden zwrócił się do Departamentu Bezpieczeństwa Krajowego o wstrzymanie na 1,5 roku procedur związanych z deportacją z USA obywateli Hongkongu. Decyzja spotkała się z ostrą krytyką ze strony Chin.

9 sierpnia – Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatu (IPCC) opublikował raport grupy roboczej naukowców, którego wnioski wskazują na coraz szybsze tempo zmian klimatycznych w erze industrialnej i ich coraz bardziej niszczycielski w skali globalnej charakter. Opracowanie zawiera takie prognozy, jak m.in.: wzrost średnich rocznych temperatur (o ok. 1,5°C do 2040 r. i ok. 2,7°C do 2100 r.), wzrost poziomu mórz (o ponad metr do 2100 r.) czy większa częstotliwość występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych (w szczególności fal upałów). W raporcie sformułowano też rekomendacje działań zapobiegawczych dla państw. Ponadto 13 sierpnia Narodowa Administracja Oceaniczna i Atmosferyczna USA ogłosiła, że lipiec był najgorętszym pod względem średniej temperatury na świecie miesiącem w historii prowadzonych pomiarów.

9 sierpnia – Stany Zjednoczone rozszerzyły zakres sankcji nałożonych na Białoruś w związku z prześladowaniem działaczy opozycji, obejmując nimi dodatkowo 27 osób i 17 podmiotów gospodarczych (m.in. państwowe przedsiębiorstwa działające na dużą skalę). W grudniu zastosowano je wobec kolejnych osób fizycznych i prawnych.

24 sierpnia – Odbył się zwołany *ad hoc* szczyt grupy G-7 (w formule online) poświęcony sytuacji w Afganistanie, w szczególności zapobieżeniu eskalacji działań zbrojnych oraz koordynacji procesu ewakuacji zagrożonych osób i wysiłków w zakresie pomocy humanitarnej.

26 sierpnia – W zamachu bombowym przeprowadzonym na lotnisku w Kabulu przez samobójcę związanego z lokalnym odłamek tzw. Państwa Islamskiego zginęły co najmniej 183 osoby (w tym 13 żołnierzy amerykańskiej armii), a ponad 200 zostało rannych. USA podjęły akcję odwetową, zabijając kilku bojowników tej organizacji terrorystycznej.

7 września – Salwador jako pierwsze państwo na świecie zalegalizował możliwość stosowania kryptowaluty bitcoin w roli legalnego środka płatniczego. Bank Światowy odmówił pomocy związanej z procedurami umożliwiającymi wdrożenie jej w system walutowy tego państwa. 15 września odbyły się masowe demonstracje przeciwko tej decyzji władz.

15 września – Stany Zjednoczone, Australia i Wielka Brytania ogłosiły powołanie do życia trójstronnego forum współpracy wojskowej pod nazwą AUKUS. Ma ono za zadanie budowę stabilności w rejonie Indo-Pacyfiku, a w ocenie wielu ekspertów – również przeciwstawienie się chińskiemu wpływowi (lub ich zrównoważenie) na tym obszarze. Do celów krótkoterminowych zaliczono m.in. dostarczenie australijskim siłom zbrojnym okrętów o napędzie atomowym. Inicjatywa spotkała się z krytyką ze strony Chin oraz Francji (w związku z zerwaniem przez Australię zawartego z Naval Group kontraktu na dostawy okrętów podwodnych). W odpowiedzi 17 września Francja zapowiedziała wezwanie do kraju ambasadorów w USA i Australii, jednak zrezygnowała z tego kroku po rozmowach ze stroną amerykańską.

3 października – Międzynarodowe Konsorcjum Dziennikarzy Śledczych (ICIJ) opublikowało kolejną serię tzw. *Panama Papers* – dowodów na unikanie opodatkowania przez rozliczanie zobowiązań fiskalnych w rajach podatkowych. W ujawnionych (w liczbie prawie 12 mln) dokumentach pojawiły się nazwiska 35 byłych i obecnych przywódców państw (oraz osób blisko z nimi powiązanych), m.in. prezydenta Azerbejdżanu Ilhama Alijewa, premiera Czech Andreja Babiša, prezydenta Cypru Nikosa Anastasiadesa, prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego czy byłego brytyjskiego premiera Tony'ego Blaira.

7 października – *The Wall Street Journal* poinformował o stacjonowaniu na Tajwanie od kilkunastu miesięcy rotacyjnych jednostek szkoleniowych amerykańskiego wojska. Waszyngton nie odniósł się do tej informacji, Chiny zaś wyraziły swój sprzeciw. Po trzech tygodniach prezydent Tsai Ing-wen potwierdziła fakt obecności oddziałów US Armed Forces na wyspie.

8 października – Dwoje dziennikarzy – Filipinka Maria Ressa (założycielka portalu internetowego Rappler) i Rosjanin Dmitrij Muratow (redaktor naczelny *Nowej Gazety*) – zostało uhonorowanych Pokojową Nagrodą Nobla.

30–31 października – W Rzymie odbył się szczyt grupy G-20 poświęcony problematyce zmian klimatu. Uczestnicy (bez udziału przywódców Chin i Rosji) zobowiązali się do spowolnienia globalnego ocieplenia (tak aby średni wzrost temperatur nie przekroczył 2°C, a z czasem zmniejszono go do 1,5°C), ograniczenia emisji gazów cieplarnianych „około połowy wieku” oraz rezygnacji z finansowania nowych elektrowni węglowych. Poruszono również m.in. sprawy związane z pandemią COVID-19 – zobowiązano się do zaszczepienia określonego odsetka populacji świata oraz szerszego dystrybuowania szczepionek, a także ustalenia wspólnych standardów podróży międzynarodowych.

31 października – 13 listopada – W Glasgow odbyła się Konferencja ONZ w sprawie zmian klimatu (COP26). Szczyt zakończył się podpisaniem Paktu klimatycznego z Glasgow. Było to pierwsze porozumienie wielostronne, w którym strony zobowiązały się do „stopniowej redukcji” (choć nie „rezygnacji”, jak pierwotnie planowano, z uwagi na sprzeciw Indii i Iranu) wykorzystania węgla oraz intensyfikacji działań na rzecz ograniczenia emisji CO₂. Przewidziana została również pomoc finansowa dla państw rozwijających się na cele związane z transformacją energetyczną. Część klimatologów podkreślała mimo to, że podjęte na szczycie zobowiązania nie są odpowiednio perspektywiczne, a ich realizacja nie spowolni wzrostu średniej rocznej temperatury na poziomie ok. 1,5°C. Niektóre państwa podjęły jednak dalej idące zobowiązania, dotyczące m.in. zeroemisyjności, ograniczenia procesu deforestacji, odejścia od węgla czy zwiększenia udziału OZE w krajowym miksie energetycznym.

1 listopada – Liczba ofiar pandemii COVID-19 przekroczyła łącznie 5 mln osób. Do końca roku osiągnęła pułap niemal 5,5 mln, co oznaczało przyrost o prawie 3,5 mln od końca 2020 r. Na przestrzeni 2021 r. odnotowano ponad 205 mln przypadków infekcji (prawie 290 mln od początku pandemii) – najwięcej w trakcie trzeciej (marzec–kwiecień) i czwartej (październik–grudzień) fali. Za drugą z wymienionych odpowiadały nowe, bardziej zakaźne mutacje wirusa SARS-CoV-2 – delta (wariant „indyjski”) i omikron (odnotowana pierwotnie w RPA). Dynamikę pandemii znacząco wyhamowała jednak akcja masowych szczepień – do końca roku prawie 4,5 mld osób

(ok. 57,5% ludności świata) przyjęło co najmniej jedną dawkę szczepionki – czego dowodził stosunek między liczbą zakażeń i zgonów w zależności od odsetka zaszczepionej populacji poszczególnych państw, zwłaszcza strefy euroatlantyckiej. Pod koniec roku stosowne agencje zaczęły dopuszczać do użycia także leki przeznaczone do terapii COVID-19.

15 listopada – Test rosyjskiego pocisku Nurod wyposażonego w platformę antysatelitarną Nariad. Departament Stanu USA ogłosił, że jego następstwem było powstanie chmury ok. 1500 odłamków ze zniszczonego satelity, zagrażającej bezpieczeństwu obiektów znajdujących się w tej części atmosfery (w tym Międzynarodowej Stacji Kosmicznej).

6 grudnia – USA zapowiedziały dyplomatyczny bojkot zimowych igrzysk olimpijskich w Pekinie w lutym 2022 r. w reakcji na skalę naruszeń praw człowieka w tym państwie. Podobną decyzję w grudniu ogłosiły również: Australia, Austria, Belgia, Estonia, Japonia, Kanada, Kosowo, Litwa, Nowa Zelandia i Wielka Brytania.

9-10 grudnia – Odbył się zorganizowany przez Stany Zjednoczone (w formule online) Szczyt dla Demokracji z udziałem 111 zaproszonych państw, w tym Polski (zabrakło np. Węgier, Turcji czy Boliwii, a uczestniczyły w nim m.in. Demokratyczna Republika Konga, Angola i Kenia). Do tematów rozmów w trakcie spotkania należały m.in. zwalczanie autokratycznych tendencji, walka z korupcją i wzmocnienie wysiłków na rzecz przestrzegania praw człowieka.

23 grudnia – Prezydent Biden podpisał ustawę zakazującą importu do USA towarów wyprodukowanych w chińskiej prowincji Xinjiang (z wyjątkiem sytuacji, gdy sprzedający dowiedzie, że nie powstały one w ramach pracy przymusowej).